

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

ADMINISTRATION OF BASIC EDUCATION INSTITUTES BY USING THE
PARTICIPATORY PRINCIPLES OF BOVON UNDER OFFICE
OF PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 3

พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (สงวนนาม)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (สงวนนาม)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Administration of Basic Education Institutes by Using the
Participatory Principles of Bovon under Office
of Primary Education Service Area 3

Phra Puttipong Visāvado (Sanguannam)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรพุทธศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ. ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

กรรมการ

(รศ. ดร.สำเริง ยूरชัย)

กรรมการ

(ดร.สุนทร สายคำ)

กรรมการ

(พระครูสโธธานเขตคณารักษ์, ดร.)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดร.สุนทร สายคำ

ประธานกรรมการ

พระครูสโธธานเขตคณารักษ์, ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระพุทธิพงษ์ วิสารโท)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

ผู้วิจัย : พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (สงวนนาม)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : ดร.สุนทร สายคำ, อส.บ. (วิศวกรรมไฟฟ้า)
- ป.บัณฑิต วิชาชีพรู (ป.วิชาชีพรู), ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา)
- พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา)
- : พระครูสโมธานเขตคณารักษ์, ดร., ป.ธ. ๔, พธ.บ. (ศาสนา),
M.A. (Philosophy), รป.ม. (บริหารรัฐกิจ),
Ph.D. (Social Sciences), ประ.ด. (การบริหารการศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ และ ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยใช้รูปแบบการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology Research) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวนทั้งสิ้น ๓๒๒ คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตามตารางของเครซีและมอร์แกน โดยการสุ่มอย่างง่าย และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มเป้าหมายจำนวน ๑๐ คน โดยการใช้แบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น .๙๗ และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา นำข้อมูลเชิงปริมาณมาสังเคราะห์กับข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีการอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร โดยภาพรวม มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ด้าน และมีระดับปฏิบัติในระดับมาก ๓ ด้าน โดยด้านที่มีระดับปฏิบัติสูงสุดคือ คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป มีระดับปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๔.๖๐ รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ มีระดับปฏิบัติการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๔.๑๐ และลำดับถัดมาก็ คือ ด้านการบริหารงาน

งบประมาณ มีระดับปฏิบัติการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๓.๘๕ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานบุคคล มีระดับปฏิบัติการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๓.๗๓

๒. แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม บวร เป็นต้นี้ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนา มีความรู้ความสามารถ เข้าใจในแนวทางการมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ให้มาก และผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนในการวางแผน การตัดสินใจ การส่งเสริม การพัฒนา และตลอดถึงการร่วมกันลงมือปฏิบัติ ประเมินผล การปฏิบัติ ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป อย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการเติมเต็มและเกิดมิติทางการบริหารอย่างครอบคลุม และมั่นคง เพื่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาต่อไป

Thesis Title : Administration of Basic Education Institutes by Using the Participatory Principles of Bovon under Office of Primary Education Service Area 3

Researcher : Phra Puttipong Visāvado (Sanguannam)

Degree : Master of Arts (Buddhist Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

- : Dr. Sunthon Saikham, B.Ind.Tech. (Electrical Engineering),
Grad.Dip. (Teaching Profession),
M.Ed. (Educational Technology),
Ph.D. (Buddhist Educational Administration)
- : Phrakhru Samothankhetkanarak, Dr., Pali IV,
B.A. (Religion), M.A. (Philosophy),
M.P.A. (Political Administration),
Ph.D. (Social Sciences), Ph.D. (Educational Administration)

Date of Graduation : February 27, 2019

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the administration of the basic education institutes by using the participatory principles of Bovon (Village, Temple and School) under the Office of Primary Education Service Area 3, 2) to study the ways to promote such administration. This study employed the mixed methodology research: quantitative and qualitative methods. Its samples in the quantitative research included 322 educational administrators and teachers. The sample size was determined by the method of Krejcie & Morgan by means of simple sampling. For the qualitative one, the purposive samples were 15 key informants. The tools used in the process of data collection for the quantitative research were the questionnaire with its reliability of .97 and the interview form and then the acquired data were analyzed by means of the following statistics: Percentage, Mean and Standard Deviation. The qualitative data were interpreted by the descriptive analysis based on the deductive method.

The research results were as follows:

1) The mean score of the administration of the basic education institutes by using the participatory principles of Bovon (Village, Temple and School) under the Office of Primary Education Service Area 3 was at a high level. In the studied aspect, the mean score of 'General Affairs Administration' reached the highest level (4.60). Other studied aspects: 'Academic Affairs Administration (4.10)', 'Financial Administration (3.85)' and 'Human Resource Administration (3.73)' were at a high level.

2) The ways to promote such administration are that the educational administrators, community leaders and religious leaders should be supported to have knowledge and understanding of the participatory principles of Bovon (House, Temple and School) more; the administrators should open the opportunity to the others to participate in planning, making decision, promoting and developing the institutes as well as the operational evaluation of academic affairs administration, financial management, personnel administration and general affairs to create the stable administrative dimension and the quality of educational development.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคลากรหลายด้าน ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งคือ ดร.สุนทร สายคำ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระครูสโหมธานเขตคณารักษ์,ดร. คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษาและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างละเอียด เพื่อให้เนื้อหาของการวิจัยมีความถูกต้อง ชัดเจน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณผู้รู้ทุกท่านที่ช่วยกันกรอง และขัดเกลาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย คือ พระครูสุธีคัมภีรญาณ,ผศ.ดร. ผศ.ดร.ธีระศักดิ์ บึงมูม ผศ.ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ ผศ.ดร.พรสวรรค์ สุวรรณธาดา ผศ.ดร.ประยูร แสงใส ตลอดถึงคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอาจารย์พิเศษทุกท่าน ที่ได้ประสาทวิชาความรู้และคำแนะนำในด้านต่าง ๆ แก่ผู้วิจัยด้วยความเมตตาและให้โอกาสในการเรียนรู้ แก่ศิษย์ด้วยความปรารถนาดีอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ นายรัฐอิสรา กงวงษ์ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ดร.ศิริกัญญา ตรีครุฑม ศึกษานิเทศก์ ตลอดถึงบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการจนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตฯ ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องเอกสารต่าง ๆ เพื่อนิสิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา ทุกรูป/ท่าน ทั้งภาคปกติและสมทบ ที่ได้ร่วมฝ่าฟันอุปสรรคมาด้วยกันจนทำให้มีวันนี้ได้ ตลอดถึงผู้ที่คอยผลักดันและให้กำลังใจ คือท่านพระครูพรหมสืลคุณ เจ้าคณะตำบลพังงู เขต ๑ ที่ได้มอบทุนการศึกษาครั้งนี้ สุดท้ายขอขอบคุณครอบครัวของผู้วิจัยที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอ

คุณงามความดีและประโยชน์ที่เกิดจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมอุทิศเป็นเครื่องสักการบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย คุณบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ครูอาจารย์ ทุกท่าน ที่มีส่วนในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขออนุโมทนาขอบคุณผู้มีอุปการะคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยครั้งนี้

พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (สงวนนาม)

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญแผนภาพ	ฅ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ หลักการแนวคิดและทฤษฎีการบริหารการศึกษา	๘
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม	๑๖
๒.๓ หลักการการบริหารตามแบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)	๓๒
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๔
๒.๕ บทความทางวิชาการ	๔๕
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๔๙
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๔๙
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๑
๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๓

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๓
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๔
บทที่ ๔ ผลการวิจัยข้อมูล	๕๕
๔.๑ ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๕๖
๔.๒ ผลการวิจัยข้อมูลตามวัตถุประสงค์	๕๗
๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย	๖๘
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๖๙
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๐
๕.๒ อภิปรายผล	๗๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๘๐
บรรณานุกรม	๘๒
ภาคผนวก	๘๖
ภาคผนวก ก. เครื่องมือในการวิจัย	๘๗
ภาคผนวก ข. รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย (IOC)	๙๘
ภาคผนวก ค. หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย (IOC)	๑๐๐
ภาคผนวก ง. ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๐๖
ภาคผนวก จ. หนังสือขอขออนุญาตแจกแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๑๖
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๘

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ ๓.๑	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๓
ตารางที่ ๔.๑	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๕๙
ตารางที่ ๔.๒	แสดงผลการวิจัยข้อมูลการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓	๖๐
ตารางที่ ๔.๓	แสดงผลการปฏิบัติ ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยรวมและรายข้อด้านการบริหารงานทั่วไป	๖๑
ตารางที่ ๔.๔	แสดงผลการปฏิบัติ ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยรวมและรายข้อด้านการบริหารงานวิชาการ	๖๓
ตารางที่ ๔.๕	แสดงผลการปฏิบัติ ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยรวมและรายข้อด้านการบริหารงานงบประมาณ	๖๔
ตารางที่ ๔.๖	แสดงผลการปฏิบัติ ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยรวมและรายข้อด้านการบริหารงานบุคคล	๖๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ หลักการมีส่วนร่วม	๒๓
๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๑
๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๗๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๖ ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา ๗ ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง^๑

การจัดการศึกษาของไทยในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นการจัดการศึกษาโดยชุมชนหรือท้องถิ่น มีวัดเป็นศูนย์กลางสำคัญของการจัดการศึกษาการถ่ายทอดความรู้โดยพระสงฆ์เป็นหลัก รวมทั้งผู้อาวุโส พ่อแม่ ปราชญ์ชาวบ้าน ช่างฝีมือ เป็นต้น ได้ร่วมกันทำหน้าที่อบรมสั่งสอนความรู้ต่างๆแก่บุตรหลานของตนเอง จึงเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ชาวชนไทยในสมัยก่อนจึงได้รับทั้งภูมิธรรมและภูมิปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากวัด หรือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่เก่าแก่เคียงคู่มากับชาติไทย เป็นรากฐานของระบบจริยธรรมทางสังคมไทยที่เป็นที่ยอมรับยึดถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานกันต่อมา ด้วยเหตุนี้วัดและบ้านจึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการเป็นเครื่องมือที่ได้ช่วยพัฒนาชีวิตและสังคมไทยในอดีต ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ในสมัยรัชกาลที่ ๙ จึงเกิดรูปแบบของการให้การศึกษาแบบใหม่ในระบบโรงเรียนซึ่งเป็นการจัดการศึกษารวมศูนย์อำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง นโยบายและหลักสูตรกระทรวง

^๑ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: CURS, ๒๕๕๓), หน้า ๒.

จะเป็นผู้สั่งการลงมาตามขั้นตอนจนถึงระดับสถานศึกษา การจัดการศึกษาในลักษณะเช่นนี้ดำเนินต่อมาจนถึงปัจจุบัน โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดมาตรฐานการศึกษาที่เป็นแบบเดียวกันทั่วประเทศ และเน้นการส่งเสริมความรู้สมัยใหม่จึงทำให้ละเลยความเป็นชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ชีวิตจริงจึงไม่สอดคล้องกับชีวิตในโรงเรียน สังคม วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่เคยผูกพันกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ก็เปลี่ยนแปลงไป^๒

เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนามากล่าวไว้ว่า ก่อนที่จะพระราชทาน พระราชดำริใต้นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงศึกษาข้อมูลต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน เริ่มต้นจากข้อมูลเอกสารแผนที่ แล้วทรงตรวจสอบกับพื้นที่ และภูมิประเทศจริง ทรงเคารพ ในภูมิประเทศ และขนบธรรมเนียมประเพณีของประชาชนมาก ทรงมีพระราชดำรัสว่า “การพัฒนานั้น จะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ไปด้วยพร้อม ๆ กัน ภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ที่ดี คือ เรื่องทางสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอ ของคน”^๓ ในสังคมไทยเราจึงเป็นสังคมที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีอิทธิพลกับการดำเนินกิจกรรมทางสังคมอย่างมาก อีกทั้งเป็นสังคมที่เอื้อเพื่อพึ่งพาอาศัยกัน เราจึงมักจะได้อินสुภษิตที่ว่า “วัดจะดีมีหลักฐานเพราะบ้านช่วย บ้านจะสวຍเพราะมีวัดดัดนิสัย บ้านกับวัดผลัดกันช่วยก็อวยชัย ถ้าขัดกันก็บรลยทั้งสองทาง” สุภษิตนี้ เรามักจะเห็นกันเมื่อไปวัดวาอารามต่าง ๆ เพื่อบ่งบอกให้รู้ว่าบ้านและวัดขาดกันไม่ได้เลย นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนที่เข้ามามีบทบาทในสองหน่วยหลักทางสังคมเพิ่มอีกหนึ่ง บ้าน คือ หน่วยทางสังคมที่สำคัญหน่วยหนึ่ง ในบ้านอาจมีผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน เป็นผู้นำ ผู้นำเหล่านี้จะพัฒนาทางด้านสภาพแวดล้อม ทางด้านกายภาพต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านหรือชุมชน วัด คือ หน่วยทางสังคมอีกหน่วยหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ในอดีตวัดคือศูนย์รวมของทุกสิ่งตั้งแต่เกิดจนตายก็ได้ เกิดก็ไปวัดให้พระตั้งชื่อลูก ตั้งชื่อหลานให้ หากลูกหลานเป็นชายก็จักให้บวชเรียน เขียนอ่าน พอโตหน่อยจะออกเหย้าออกเรือน พระก็เป็นผู้ดูฤกษ์ให้อีก ไปจนวาระสุดท้ายก็สงบนิ่ง ณ มุมอันสงบของวัด และโรงเรียน ก็เป็นหน่วยทางสังคมสุดท้ายที่จะกล่าวถึง โรงเรียนตั้งขึ้นเป็นทางการครั้งแรกในปี ๒๔๑๔ สมัยรัชกาลที่ ๕ แต่ในสมัยก่อนหน้า วัด คือสถานบันการศึกษาของชุมชน แม้การจัดตั้งโรงเรียนขึ้นมา ชาวบ้านในชนบทก็ยังไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียน เนื่องจากว่ายังแปลกใหม่อยู่ เน้นนานหลายปีกว่าชาวบ้านจะเข้าใจและยอมส่งบุตรหลานเข้าในระบบโรงเรียน จะเห็นได้ว่าโรงเรียนก็แยกตัวออกมาจากวัด วัดกับโรงเรียนจึงเป็นหน่วยงานที่ใกล้เคียงกันใน

^๒ เยาวภา ประคองศิลป์, จำเป็นจริงหรือกับการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙), หน้า ๒.

^๓ สุเมธ ตันติเวชกุล, ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: มปป, ๒๕๓๖), หน้า ๔.

ด้านการทำงาน กล่าวคือ การให้ความรู้ สติปัญญาและจิตวิญญาณ วัดมีพระสงฆ์ผู้ทรงภูมิในด้านความรู้ พระสงฆ์อาจมีความรู้ นอกเหนือจากทางธรรม คือก่อนมาบวชในพระพุทธศาสนา ท่านอาจเป็นช่างไม้ ช่างปูน ฯลฯ มาก่อน ความรู้นี้ท่านอาจนำมาพัฒนาวัดหรือนำมาสอนญาติโยม เพื่อนำไปประกอบอาชีพได้ โรงเรียนเช่นกันสร้างปัญญา วิธีการสมัยใหม่ เพื่อนำไปสู่การปรับตัวในสังคมในยุคปัจจุบัน

ฉะนั้น บ้าน วัด โรงเรียน จึงเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญทั้งหมด ถือได้ว่าเป็นทุนทางจิตวิญญาณ ทุนทางวัฒนธรรมในสังคมไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน บวร จึงเป็นเหมือนทุนทางสังคม มรดกทางสังคมที่มีมาคู่สังคมไทย สถาบันทั้ง ๓ จึงมีความสัมพันธ์ในทางสังคม คือ วัด มีบ้าน และโรงเรียนให้การอุปถัมภ์ คำชู ท่านุบำรุงพระศาสนา บ้านก็มีวัดคอยให้สติ เตือนใจ รวมทั้งจิตวิญญาณและมีโรงเรียนคอยสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน โรงเรียน มีวัด ที่ให้การสนับสนุน อบรมสั่งสอนในศีลธรรม และมีบ้านที่คอยให้การสนับสนุนผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยอาจเป็นครูภูมิปัญญา ให้ความรู้ในเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ๆ และกรรมการสถานศึกษาก็มีพระ มีผู้นำชุมชน เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานในโรงเรียน ดังนั้นคำว่า บวร จึงไม่ใช่เพียงคำประกอบที่ใช้เรียกสถานที่ต่าง ๆ เท่านั้นมันมีที่มาถึงสังคมที่เกื้อกูล ส่งเสริม ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในวงเวียนสังคมนั้น ๆ เป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชน ทั้งมิติทางด้านเศรษฐกิจ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม นำมาซึ่งการก่อให้เกิดกลไกทางสังคมที่จะทำให้สังคมนั้นเข้มแข็ง สามารถพัฒนาเครือข่าย นำไปสู่สังคมแห่งการดรภาพและสังคมสมานฉันท์ รวมถึงการรวมตัวของหน่วยทางสังคมที่สำคัญที่สุด เพื่อความเจริญงอกงาม บ่งบอกถึงวัฒนธรรมอันจะเกิดจากความดีงามของคนทุกคนที่จะร่วมกันพัฒนาทั้งสามสิ่งไปพร้อม ๆ กันความเจริญที่แท้จริงของสังคมที่จะมีความสุขจึงจะสมบูรณ์แบบ อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) โดยเฉพาะโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนา ไปปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อ โรงเรียน ชุมชน ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวทางการบริหารโรงเรียน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยนำหลักบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มาประยุกต์ใช้ในการมีส่วนร่วมกันบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับตัวแปรตามและกรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

๑.๔.๒.๑ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต ๓ จำนวน ๒๐๓ โรงเรียน จำแนกตามตัวแปรที่กำหนด ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๔๓ คน ครูผู้สอน จำนวน ๑,๗๖๕ คน รวม ๑,๙๐๘ คน^๔

๑.๔.๒.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต ๓ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง ๓๒๒ คน

๑.๔.๒.๓ กลุ่มเป้าหมายเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน ๕ คน ครูผู้สอน ๕ คน รวม ๑๐ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยได้กำหนดเวลาในการทำวิจัยไว้ประมาณ ๘ เดือน คือ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๑ – ธันวาคม ๒๕๖๑

^๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓, ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา, กลุ่มสารสนเทศ: ๖ กันยายน ๒๕๖๑.

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การทำวิจัย คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านตัวแปร

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ มีตัวแปรในการวิจัยดังนี้

๑.๔.๕.๑ ตัวแปรต้น (Independent Variable)

๑. สถานภาพ

๑.๑ ผู้บริหารสถานศึกษา

๑.๒ ครูผู้สอน

๒. ประสบการณ์การทำงาน

๒.๑ ๑ - ๕ ปี

๒.๒ ๖ - ๑๐ ปี

๒.๓ ๑๑ - ๑๕ ปี

๒.๔ ตั้งแต่ ๑๖ ปีขึ้นไป

๓. ขนาดโรงเรียน

๓.๑ โรงเรียนขนาดเล็ก

๓.๒ โรงเรียนขนาดกลาง

๓.๓ โรงเรียนขนาดใหญ่

๑.๔.๕.๒ ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑. การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร ๒. การบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร ๓. การบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร ๔. การบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยดังต่อไปนี้

การบริหารสถานศึกษาตามหลัก บวร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มบุคคล โดยมี ๓ ภาคส่วน คือ บ้าน วัด และโรงเรียน ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมงานของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุ

วัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายๆ อย่างที่กลุ่มบุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยยึดหลักการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลใน ๔ ด้าน ดังนี้ ๑. การบริหารงานวิชาการ ๒. การบริหารงานงบประมาณ ๓. การบริหารงานบุคคล ๔. การบริหารงานทั่วไป

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ จำนวน ๒๐๓ โรงเรียน

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ ๑๒๐ คนลงมา

โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ ๑๒๑ - ๖๐๐ คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ ๖๐๑ - ๑,๕๐๐ คน^๕

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมประเมิณผล และร่วมกับประโยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโรงเรียนในชุมชนของตนเอง โดยยึดหลักการ บวร

บวร หมายถึง บ้าน วัด โรงเรียน

บ้าน หมายถึง หน่วยงานสังคมที่สำคัญหน่วยหนึ่ง ในบ้านอาจมีผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน หรือผู้อาวุโสเป็นตัวแทน

วัด หมายถึง สถานที่ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปกติมีพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ รวมทั้งมีพระภิกษุสงฆ์อยู่อาศัย มีพระภิกษุ สามเณร หรือเวยาวัจกรวัดเป็นตัวแทน

โรงเรียน หมายถึง สถานที่สำหรับฝึกสอนนักเรียนภายใต้การดูแลของครูหรืออาจารย์ มีผู้บริหาร ครูผู้สอน หรือบุคลากรในโรงเรียนเป็นตัวแทน

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่บริหารสถานศึกษาในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา รวมทั้งผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

^๕ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๘, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.m-society.go.th>. [๖ กันยายน ๒๕๖๑].

ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้ทำการสอนนักเรียน และทำหน้าที่บริหารงานหรือหัวหน้างาน ๔ งาน ในโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต ๓

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่แบ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ มีพื้นที่ครอบคลุม ๖ อำเภอ ได้แก่ อำเภอหนองหาน อำเภอบ้านดุง อำเภอไชยวาน อำเภอทุ่งฝน อำเภอพิบูลย์รักษ์ และอำเภอภูแก้ว จำนวน ๒๐๓ โรงเรียน

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต ๓

๑.๖.๒ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ไปประยุกต์ใช้ได้

๑.๖.๓ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลและแนวทางทางบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ไปประยุกต์ใช้ในองค์กรหรือหน่วยงานของตนเองได้

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ดังนี้

๒.๑ หลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

๒.๑.๑ ทฤษฎีการบริหารการศึกษา

๒.๑.๒ กระบวนการบริหารการศึกษา

๒.๑.๓ ทฤษฎีทางการบริหารและวิวัฒนาการการบริหารการศึกษา

๒.๒ หลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

๒.๓ หลักการการบริหารตามแบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ บทความวิชาการ

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ หลักการแนวคิดและทฤษฎีการบริหารการศึกษา

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหารภาพรวมของการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมผู้เขียนจะได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมองในการบริหารสถานศึกษาอย่างชัดเจนต่อไป

คำจำกัดความคำว่า “การบริหาร” (Administration) ใช้ในความหมายกว้างๆ เช่น การบริหารราชการ อีกคำหนึ่ง คือ “การจัดการ” (Management) ใช้แทนกันได้กับคำว่า การบริหารส่วน

มากมายถึง การจัดการทางธุรกิจมากกว่าโดยมีผู้กำหนดความหมายหลายท่านได้ระบุไว้ดังนี้
Peter F Drucker : คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น^๖

Herbert A. Simon กล่าวว่า กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการ
ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน

การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็น ผลสำเร็จ
กล่าวคือ ผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่
ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว

Simon กล่าวว่า การบริหาร คือ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์
ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

Sergiovanni กล่าวว่า การบริหาร คือ การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ที่
ร่วมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

Barnard การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกัน
ดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดย
ใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม^๗ คำว่า
“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์การศึกษา
นอกระบบและตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน สถาบันหรือสถานศึกษาที่
เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วย
การศึกษาแห่งชาติและตามประกาศกระทรวง^๘ การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ การบริหารเป็น
สาขาวิชาที่มีการจัดการระเบียบอย่างเป็นระบบ คือมีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้ อันเกิดจา
การค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหาร โดยลักษณะนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์
(Science) เป็นศาสตร์สังคม ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์แต่ถ้า
พิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และ
ทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะ ทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการ
และทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะ
มีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) ปัจจัยสำคัญการบริหารที่สำคัญมี ๔ อย่าง ที่เรียกว่า 4Ms ได้แก่

^๖ ภาวิดา ธาราศรีวิสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร, **หลักและทฤษฎีบริหารการศึกษา**,
(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

^๗ อ้างแล้ว.

^๘ กระทรวงศึกษาธิการ, **พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา**,
(กรุงเทพมหานคร, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓.

๑. คน (Man)
๒. เงิน (Money)
๓. วัสดุสิ่งของ (Materials)
๔. การจัดการ (Management)

สุนทร สายคำ ได้กล่าวว่าการบริหารภายในองค์การ มีคำเรียกภาษาอังกฤษ ๒ คำ คือ คำว่า การจัดการ(Management) และคำว่าการบริหาร(Administration) การบริหารในเชิงธุรกิจมักใช้คำว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานโดยอาศัย กลุ่มคน และทรัพยากรต่าง ๆ ภายในองค์การเป็นเครื่องมือเพื่อให้เป้าหมายขององค์การ ดำเนินไปสู่ความสำเร็จมากกว่า^๔

๒.๑.๒ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล มีขอบข่ายภาระงาน ๔ ด้าน ดังนี้

๑. การบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มุ่งให้กระจายอำนาจการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้อย่างอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียน และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนร่วมได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้และตลอดจนการวัดผล ประเมินผลรวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๑ วัตถุประสงค์

๑) เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานวิชาการได้โดยมีอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

๒) เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพ และการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

^๔ สุนทร สายคำ, “ภาวะผู้นำของผู้บริหารในมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชา”, วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐): ๒๔.

๓) เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการจัดป้จจัย
เกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็น
สำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

๔) เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ
สถานศึกษา ของบุคคล ครอบครัว องค์กร และหน่วยงานสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๒ ขอบข่ายและภารกิจของงานวิชาการ

- ๑) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- ๒) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- ๓) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
- ๔) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- ๕) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- ๖) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- ๗) การนิเทศการศึกษา
- ๘) การแนะแนวการศึกษา
- ๙) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- ๑๐) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- ๑๑) การประสานความร่วมมือด้านวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- ๑๒) การส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและ
สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

๒. การบริหารงานงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมี
ความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณ
แบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จาก
บริการมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณค่าที่ดีต่อผู้เรียน

๒.๑ วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานงบประมาณได้อย่างมีอิสระคล่องตัว โปร่งใส
ตรวจสอบได้
- ๒) เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
- ๓) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอย่างเพียงพอและมี
ประสิทธิภาพ

๒.๒ ขอบข่ายและภารกิจงานงบประมาณ

๑.) การจัดทำและเสนอของงบประมาณ

- ๑.๑ การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา
- ๑.๒ การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา
- ๑.๓ การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการเสนอของงบประมาณ

๒) การจัดสรรงบประมาณ

- ๒.๑ การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา
- ๒.๒ การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ
- ๒.๓ การโอนเงินงบประมาณ

๓) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการใช้เงินและการ

ดำเนินการ

- ๓.๑ การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและการดำเนินการ
- ๓.๒ การประเมินผลการใช้เงินและการดำเนินงาน

๔) การระดมทรัพยากร และการระดมทุนเพื่อการศึกษา

- ๔.๑ การจัดการทรัพยากร
- ๔.๒ การระดมทรัพยากร
- ๔.๓ การจัดหารายได้และผลประโยชน์
- ๔.๔ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
- ๔.๕ กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา

๕) การบริหารการเงิน

- ๕.๑ การเบิกเงินจากคลัง
- ๕.๒ การรับเงิน
- ๕.๓ การรักษาเงิน
- ๕.๔ การจ่ายเงิน
- ๕.๕ การนำส่งเงิน
- ๕.๖ การกักเงินไว้เบิกเหลือปี

๖) การบริหารบัญชี

- ๖.๑ การจัดทำบัญชีการเงิน
- ๖.๒ การจัดทำรายงานการเงินและงบการเงิน
- ๖.๓ การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

๗) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

๗.๑ การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา

๗.๒ การจัดหาพัสดุ

๗.๓ การกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง

๗.๔ การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

๓. การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อความคล่องตัวการตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว และมีอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ มีความสามารถ มีขวัญและกำลังใจ ได้รับการยกย่องและเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

๓.๑ วัตถุประสงค์

๑) เพื่อให้การดำเนินงานการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

๒) เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบ ให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

๓) เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ

๔) เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

๓.๒ ขอบข่ายและภารกิจงานบุคคล

๑) การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง

๒) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

๓) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

๔) วินัยและการรักษาวินัย

๕) การออกจากราชการ

๔. การบริหารงานทั่วไป

การบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบงานบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการบริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใสความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๔.๑ วัตถุประสงค์

๑) เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒) เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

๔.๒ ขอบข่ายและภารกิจงานบริหารทั่วไป

๑) การดำเนินงานธุรการ

๒) งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๓) การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

๔) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

๕) การจัดระบบการบริหารการศึกษาและพัฒนาองค์กร

๖) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

๗) งานส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป

๘) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

๙) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

๑๐) การรับนักเรียน

๑๑) การส่งเสริมประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตาม

อัธยาศัย

๑๒) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

๑๓) การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

๑๔) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

๑๕) การส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

๑๖) การประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

๑๗) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

๑๘) การบริการสาธารณะ

๑๙. งานที่ไม่ได้ระบุในงานอื่น ๆ^{๑๐}

๒.๑.๓ กระบวนการบริหาร

กระบวนการบริหาร POSDCoRB กูลิค และ เออร์วิกค์ ได้รวบรวมแนวคิดทางด้านการบริหารต่าง ๆ เอาไว้ในหนังสือ (Paper on the Science of Administration) โดยเสนอแนวคิด กระบวนการบริหาร ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีชื่อว่า “POSDCoRB” ภาระหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหาร ๗ ประการ คือ

๑. Planning การวางแผน เป็นการวางแผนโครงการซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนลงมือปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. Organizing การจัดองค์การ เป็นการกำหนดโครงสร้างขององค์การ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับงาน เช่น การแบ่งงาน (Division of Work) เป็นกรม กอง หรือแผนก โดยอาศัยปริมาณงาน คุณภาพงาน หรือจัดตามลักษณะเฉพาะของงาน (Specialization)

๓. Staffing การจัดบุคลากรปฏิบัติงาน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การนั่นเอง ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรมาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการจัด แบ่ง หน่วยงานที่กำหนดไว้

๔. Directing การอำนวยการเป็นภารกิจในการใช้ศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษย์สัมพันธ์ (Human Relations) การจูงใจ (Motivation) และการตัดสินใจ (Decision making) เป็นต้น

๕. Coordinating การประสานงาน เป็นการประสานให้ส่วนต่าง ๆ ของกระบวนการทำงานมีความต่อเนื่องกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น

๖. Reporting การรายงาน เป็นกระบวนการและเทคนิคของการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาตามชั้นได้ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน โดยที่ความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) ในองค์การอยู่ด้วย

^{๑๐} กระทรวงศึกษาธิการ, การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓-๖๕.

๗. Budgeting การงบประมาณ เป็นภารกิจที่เกี่ยวกับการวางแผนการทำให้บัญชีการควบคุมเกี่ยวกับการเงินและการคลัง^{๑๑}

สรุปว่า การบริหารการศึกษา คือการใช้ศาสตร์และศิลป์โดยการนำเอาพื้นฐานองค์ความรู้ทางทฤษฎี มาใช้ในการบริหารงานสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกระบวนการทางการบริหาร (POSDCoRB) เป็นแม่บทในการบริหารงาน เพื่อที่จะทำให้งานของสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และเกิดผลประโยชน์สูงสุดกับสถานศึกษา

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

แนวความคิดหรือความเชื่อที่เกิดขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์มีการทดสอบและการสังเกตจนเป็นที่แน่ใจ ทฤษฎีเป็น เซต (Set) ของมโนทัศน์ที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เป็นข้อสรุปอย่างกว้างที่พรรณนาและอธิบายพฤติกรรมของการบริหารองค์การทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ถ้าทฤษฎีได้รับการพิสูจน์อยู่บ่อย ๆ ก็จะกลายเป็นกฎเกณฑ์ ทฤษฎีเป็นแนวความคิดที่มีเหตุผลและสามารถนำไปประยุกต์ และปฏิบัติได้ ทฤษฎีมีบทบาทในการให้คำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏทั่วไปและชี้แนะการวิจัย

ทฤษฎีทางการบริหารและวิวัฒนาการการบริหารการศึกษา

ระยะที่ ๑ ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๘๗ – ๑๙๔๕ ยุคนักทฤษฎีการบริหารสมัยดั้งเดิม (The Classical organization theory) แบ่งย่อยเป็น ๓ กลุ่มดังนี้

๑. กลุ่มการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของเทย์เลอร์ (Scientific Management) ของเฟรดเดอริก เทย์เลอร์ (Frederick Taylor) ความมุ่งหมายสูงสุดของแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์คือ จัดการบริหารธุรกิจหรือโรงงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด Taylor มองคนงานแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องจักรที่สามารถปรับปรุงเพื่อเพิ่มผลผลิตขององค์การได้ เจ้าของตำรับ “The one best way” คือประสิทธิภาพของการทำงานสูงสุดจะเกิดขึ้นได้ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ ๓ อย่างคือ

๑.๑ เลือกคนที่มีความสามารถสูงสุด (Selection)

๑.๒ ฝึกอบรมคนงานให้ถูกวิธี (Training)

๑.๓ หาสิ่งจูงใจให้เกิดกำลังใจในการทำงาน (Motivation)

เทย์เลอร์ ก็คือผลผลิตของยุคอุตสาหกรรมในงานวิจัยเรื่อง “Time and Motion Studie s” เวลาและการเคลื่อนไหว เชื่อว่ามีวิธีการทางการทางวิทยาศาสตร์ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เพียง

^{๑๑} ชมภู่ พรหมทองแสน, “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๗-๑๘.

วิธีเดียวที่ดีที่สุด เขาเชื่อในวิธีแบ่งงานกันทำ ผู้ปฏิบัติระดับล่างต้องรับผิดชอบต่อระดับบน เทย์เลอร์เสนอระบบการจ้างงาน (จ่ายเงิน) บนพื้นฐานการสร้างแรงจูงใจ สรุปหลักวิทยาศาสตร์ของเทย์เลอร์สรุปง่ายๆ ประกอบด้วย ๓ หลักการดังนี้

๑. การแบ่งงาน (Division of Labors)
๒. การควบคุมดูแลบังคับบัญชาตามสายงาน(Hierarchy)
๓. การจ่ายค่าจ้างเพื่อสร้างแรงจูงใจ (Incentive payment)

๒. กลุ่มการบริหารจัดการ (Administration Management) หรือทฤษฎีบริหารองค์การอย่างเป็นทางการ (Formal Organization Theory) ของเฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) บิดาของทฤษฎีการปฏิบัติการและการจัดการตามหลักบริหารทั้ง Fayol และ Taylor จะเน้นตัวบุคคล ปฏิบัติงาน + วิธีการทำงาน ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลแต่ก็ไม่มองด้าน “จิตวิทยา”^{๑๒} Fayol ได้เสนอแนวคิดในเรื่องหลักเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป ๑๔ ประการ แต่ลักษณะที่สำคัญ มีดังนี้

๒.๑ หลักการทำงานเฉพาะทาง (Specialization) คือ การแบ่งงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะทาง

๒.๒ หลักสายบังคับบัญชา เริ่มจากบังคับบัญชาสูงสุดสู่ระดับต่ำสุด

๒.๓ หลักเอกภาพของบังคับบัญชา (Unity of Command)

๒.๔ หลักขอบข่ายของการควบคุมดูแล (Span of control) ผู้ดูแลหนึ่งคนต่อ ๖ คนที่จะอยู่ใต้การดูแลจึงจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด

๒.๕ การสื่อสารแนวตั้ง (Vertical Communication) การสื่อสารโดยตรงจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง

๒.๖ หลักการแบ่งระดับการบังคับบัญชาให้น้อยที่สุด คือ ไม่ควรมีสายบังคับบัญชายืดยาว หลายระดับมากเกินไป

๒.๗ หลักการแบ่งความรับผิดชอบระหว่างสายบังคับบัญชาและสายเสนาธิการ (Line and Staff Division)

๓. ทฤษฎีบริหารองค์การในระบบราชการ (Bureaucracy) มาจากแนวคิดของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ที่กล่าวถึงหลักการบริหารราชการประกอบด้วย

๓.๑ หลักของฐานอำนาจจากกฎหมาย

๓.๒ การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องยึดระเบียบกฎเกณฑ์

^{๑๒} ภาวิดา ธาราศรีวิสุทธิ และวิบูลย์ ไทวณะบุตร, **หลักและทฤษฎีบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๗.

๓.๓ การแบ่งงานตามความชำนาญการเฉพาะทาง

๓.๔ การแบ่งงานไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนตัว

๓.๕ มีระบบความมั่นคงในอาชีพ

จะอย่างไรก็ตามระบบราชการก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งในด้าน ข้อเสีย คือ สายบังคับบัญชา ยืดยาวการทำงานต้องอ้างอิงกฎระเบียบ จึงชักช้าไม่ทันการแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน เรียกว่า ระบบ “Red tape” ในด้านข้อดี คือ ยึดประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก การบังคับบัญชา การเลื่อนขั้นตำแหน่งที่มีระบบระเบียบ แต่ในปัจจุบันระบบราชการกำลังถูกแทรกแซงทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ทำให้เริ่มมีปัญหา

ระยะที่ ๒ ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๕ – ๑๙๕๔

ยุคทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) Follette ได้นำเอาจิตวิทยามาใช้และได้เสนอ การแก้ปัญหาคัดแย้ง (Conflict) ไว้ ๓ แนวทางดังนี้

๑. Domination คือ ใช้อำนาจอีกฝ่ายสยบลง คือให้อีกฝ่ายแพ้ให้ได้ ไม่ดีนัก

๒. Compromise คือ คนละครึ่งทาง เพื่อให้เหตุการณ์สงบโดยประนีประนอม

๓. Integration คือ การหาแนวทางที่ไม่มีใครเสียหน้า ได้ประโยชน์ทั้ง ๒ ทาง (ชนะชนะ) นอกจากนี้ Follette ให้ทัศนะน่าฟังว่า “การเกิดความขัดแย้งในหน่วยงานเป็นความบกพร่องของการบริหาร”

การวิจัยหรือการทดลองฮอว์ธอร์น (Hawthon Experiment) ที่ เมโย (Mayo) กับคณะทำการวิจัยเริ่มที่ข้อสมมติฐานว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของคนงาน มีการค้นพบจากการทดลองคือมีการสร้างกลุ่มแบบไม่เป็นทางการในองค์การ ทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ที่ว่าความสัมพันธ์ของมนุษย์ มีความสำคัญมาก ซึ่งผลการศึกษาทดลองของเมโยและคณะ พอสรุปได้ดังนี้

๑. คนเป็นสิ่งมีชีวิต จิตใจ ขวัญ กำลังใจ และความพึงพอใจเป็นเรื่องสำคัญในการทำงาน

๒. เงินไม่ใช่ สิ่งล่อใจที่สำคัญแต่เพียงอย่างเดียว รางวัลทางจิตใจมีผลต่อการจูงใจในการทำงานไม่น้อยกว่าเงิน

๓. การทำงานขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมมากกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพคับที่อยู่ได้คับใจอยู่อยาก

ข้อคิดที่สำคัญ การตอบสนองคน ด้านความต้องการศักดิ์ศรี การยกย่อง จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานจากแนวคิด “มนุษยสัมพันธ์”

ระยะที่ ๓ ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๕๘ – ปัจจุบัน

๑. เซสเตอร์ ไอ บาร์นาร์ด (Chester I Barnard) เขียนหนังสือชื่อ The Function of The Executive ที่กล่าวถึงงานในหน้าที่ของผู้บริหารโดยให้ความสำคัญต่อบุคคลระบบของความร่วมมือองค์กร และเป้าหมายขององค์กร กับความต้องการของบุคคลในองค์กรต้องสอดคล้องกัน

๒. ทฤษฎีของมาสโลว์ ว่าด้วยการจัดอันดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ (Maslow – Hierarchy of needs) เป็นเรื่องแรงจูงใจแบ่งความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่ความต้องการด้านกายภาพ ความต้องการด้านความปลอดภัย ความต้องการด้านสังคม ความต้องการด้านการเคารพ – นับถือ และประการสุดท้าย คือ การบรรลุศักยภาพของตนเอง (Self actualization) คือมีโอกาสได้พัฒนาตนเองถึงขั้นสูงสุดจากการทำงาน แต่ความต้องการเหล่านั้นต้องได้รับการสนองตอบตามลำดับขั้น

๓. ทฤษฎี X ทฤษฎี Y ของแมคกรีกอร์ (Douglas MC Gregor Theory X, Theory Y) เขาได้เสนอแนวความคิดการบริหารอยู่บนพื้นฐานของข้อสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ต่างกัน

ทฤษฎี X (The Traditional View of Direction and Control)

ทฤษฎีนี้เกิดข้อสมมติฐานดังนี้

๑. คนไม่ชอบทำงาน และหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ
๒. คนไม่ทะเยอทะยาน และไม่คิดริเริ่ม ชอบให้การสั่ง
๓. คนเห็นแก่ตนเองมากกว่าองค์กร
๔. คนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
๕. คนมักโกง และหลอกลวง

ผลการมองธรรมชาติของมนุษย์เช่นนี้ การบริหารจัดการจึงเน้นการใช้เงิน วัตถุ เป็นเครื่องล่อใจ เน้นการควบคุม การสั่งการ เป็นต้น

ทฤษฎี Y (The integration of Individual and Organization Goal)

ทฤษฎีข้อนี้เกิดจากข้อสมมติฐานดังนี้

๑. คนจะให้ความร่วมมือ สนับสนุน รับผิดชอบ ขยัน
๒. คนไม่เกียจคร้านและไว้วางใจได้
๓. คนมีความคิดริเริ่มทำงานถ้าได้รับการจูงใจอย่างถูกต้อง
๔. คนมักจะพัฒนาวิธีการทำงาน และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ผู้บังคับบัญชาจะไม่ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเข้มงวด แต่จะส่งเสริมให้รู้จักควบคุมตนเองหรือของกลุ่มมากขึ้น ต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันจากความเชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดระบบการบริหารที่แตกต่างกันระหว่างระบบที่เน้นการควบคุมกับระบบที่ค่อนข้างให้อิสราภาพ

๔.อูชิ (Ouchi) ชาวญี่ปุ่นได้เสนอทฤษฎี Z (Z Theory) (William G. Ouchi) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัย UXLA (U of California Los Angeles) ทฤษฎีนี้รวมเอาหลักการของทฤษฎี X , Y เข้าด้วยกัน แนวความคิด ก็คือองค์กรต้องมีหลักเกณฑ์ที่ควบคุมมนุษย์ แต่มนุษย์ก็รักความเป็นอิสระ และมีความต้องการหน้าที่ของผู้บริหารจึงต้องปรับเป้าหมายขององค์กรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของบุคคลในองค์กร^{๑๓}

หลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายในบริบทที่แตกต่างกันไว้หลายประการ ดังนี้

วันชัย โกละสุต กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ร่วมกันเพื่อจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้น ๆ จะอยู่ในขั้นตอนใด ๆ ก็ตาม โดยขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ข้อจำกัดขององค์กรในแต่ละกระบวนการของการดำเนินการบริหารเป็นเกณฑ์

ทำนอง ภูเกิตพิมพ์ กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อและความยึดมั่นของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย

การมีส่วนร่วม (participation)

การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

ผลดีต่อการบริหารจัดการเครือข่าย

๑. ทำให้การบริหารหรือการพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายเป็นไปได้ง่ายขึ้น รอบคอบ เพราะเป็นการระดมแนวคิด จากบุคคลที่มีความหลากหลาย ทั้งความรู้และประสบการณ์

๒. ทำให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยมีให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้องอันเกิดผลเสียหายแก่เครือข่ายได้

^{๑๓} ภาวิดา ธาราศรีวิสุทธิ และวิบูลย์ ไทวณะบุตร, **หลักและทฤษฎีบริหารการศึกษา**, หน้า ๒๕.

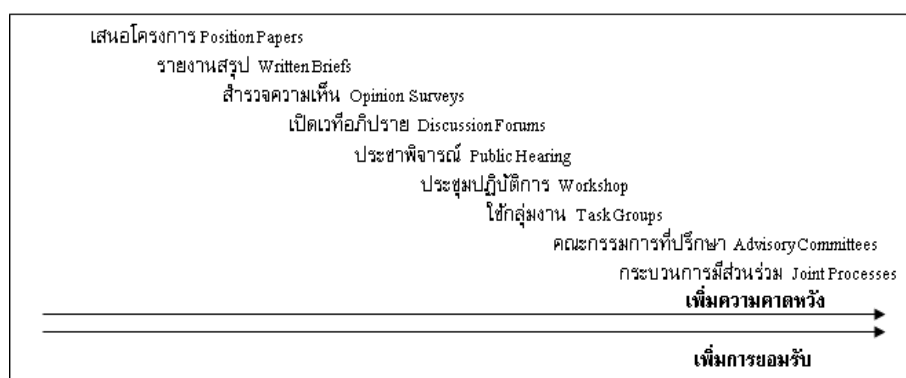
๓. เป็นการขจัดปัญหา มิให้การดำเนินนโยบายใด ๆ มีผลต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมในการดำเนินการต่อทุกฝ่ายได้

๔. ก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี ทำให้การบริหารเครือข่ายเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ขอความร่วมมือง่าย

๖. การรวมตัวกันของบุคคลเป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตรงเป้าหมาย โดยทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

หลักการมีส่วนร่วม หลักของการมีส่วนร่วม ในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (meaningful participations) ไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น ถ้าการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรมก็ต้องนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นว่าการตัดสินใจนั้นไม่เหมาะสม ขัดกับการตัดสินใจของการมีส่วนร่วม ก็จะต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรมที่จะเลือกตัดสินใจเช่นนั้น โดยที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้

หากจะดูแผนภูมิของการมีส่วนร่วม (ดูแผนภูมิการมีส่วนร่วม : Participation continuum) จะเห็นว่ามิตั้งแต่น้อยที่สุดของการมีส่วนร่วม คือ “แจ้งเพื่อทราบ” นั่นคือ ได้ตัดสินใจไปแล้วจึงมาแจ้งให้ทราบ ถ้าเป็นเรื่องเล็กน้อยอาจไม่สร้างปัญหาต่อกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ ๒.๑ การมีส่วนร่วม

ถ้าเห็นว่าการตัดสินใจนั้นอาจมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ควรจะต้องมี “การปรึกษาหารือ” ก็ถือว่ามีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาอีกเล็กน้อย คือได้รับฟังความคิดเห็นก่อนตัดสินใจ วิธีการที่มักจะหยิบขึ้นมาทำกันบ่อย ๆ ในระดับนี้คือ “การทำประชาพิจารณ์” หรือ “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” ต้องเน้นย้ำว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จะต้องทำตั้งแต่เริ่มคิดและตระหนักถึงปัญหา (ไม่ใช่ทำเมื่อได้ตัดสินใจไปแล้วและได้รับการประท้วง) เช่น ตระหนักว่ามีปัญหาเรื่องจำนวนขยะที่เพิ่มขึ้น มีความจำเป็นที่จะต้องหาที่ทิ้งขยะ จึงจัดการให้คนมามีส่วนร่วมเพื่อคิดหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีตั้งแต่ จัดเวทีคุยกันในกลุ่มเล็ก เคาะประตูบ้าน ใช้แบบสอบถาม แล้วประมวลข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่อตัดสินใจ การตัดสินใจก็ต้องฟังประเด็นต่าง ๆ พิจารณาทุกประเด็น และตอบคำถามให้ได้ทุกประเด็น การตัดสินใจต้องมีคุณธรรมและเป็นที่ยอมรับได้ หากไม่ทำกระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้ แต่มาทำเพียงวิธีการรับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นทางการครั้งเดียวหรือสองครั้ง ก็จะเป็นปัญหา เพราะกลายเป็นเวทีที่แต่ละฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้านมาแสดงจุดยืน ตอกย้ำความเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มายืนยันว่าฉันถูก เธอผิด เวิร์กนี้จึงมักจะไม่ใช่เวทีแห่งการมาพูดคุยกัน

หากมีข้อขัดแย้งกันมาก การปรึกษาหารือหรือการรับฟังความคิดเห็นเฉยๆจะไม่เหมาะสม จำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ระดับสูงกว่า คือการร่วมเจรจาหาข้อยุติ (negotiation) หรือเจรจาโดยมีคนกลางกำกับกระบวนการ (mediation) คนกลางที่มากำกับกระบวนการจะต้องไม่ใช่ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ผู้ที่จะทำหน้าที่ตัดสินใจคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลายหรือคู่เจรจาทางออกที่ดีที่สุดโดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนทุก ๆ ฝ่ายพอใจ

ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมระดับสูงสุดคือการลงประชามตินั้น แม้จะดูดีที่แต่ละคนสามารถลงมติ แต่ละคนทีละคนได้ แต่การลงมติดังได้เพียง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือ “เอา” หรือ “ไม่เอา” อาจจะยิ่งก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยกขึ้นอีก ถ้าสังคมยังไม่เข้าใจกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

กระบวนการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่จะกระจายอำนาจจากผู้มีอำนาจที่แต่เดิมมักจะใช้อำนาจเหนือ (power over หรือ power against) ตามทฤษฎีผู้มีอำนาจจะชอบที่จะใช้อำนาจ เช่น แม่ซึ่งมีอำนาจมากกว่าลูก ก็มักจะใช้อำนาจเหนือลูก สั่งให้ลูกกลับบ้านก่อนค่ำ มาถึงวันหนึ่งลูกซึ่งโตขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว ก็จะขอลับบ้านดึก เพราะจะไปงานวันเกิดเพื่อน แม่ก็ยังใช้อำนาจเหนือให้กลับบ้านภายในหกโมงเย็น ถามว่าลูกสาวจะยังเชื่อและปฏิบัติตามไหม ตามทฤษฎีแล้ว หากผู้มีอำนาจยังใช้อิทธิพลเหนือไปเรื่อย ๆ อำนาจนั้น ๆ ก็จะใช้ไม่ได้ เพราะอำนาจที่มีหรือไม่มีนั้น ไม่ใช่เรา “มี” หรือ “ไม่มี” “อำนาจ” อย่างเดียว แต่อยู่ที่คนอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้างหรือที่เราใช้อำนาจเหนือเขานั้น เขามองว่าเราเหมาะสมที่จะมีอำนาจเหนือหรือไม่ ซึ่งบางครั้งสำคัญกว่าด้วยซ้ำไป ฉะนั้น แทนที่แม่จะใช้อำนาจเหนือ หันมาใช้อำนาจร่วมกับ (power with) ลงมาพูดคุยกับลูก หาทางออกที่ดีกว่าแทนการสั่งอย่างเดียว ลูกก็จะยินดีปฏิบัติและเชื่อฟังแม่ต่อไป

การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยในห้องเรียนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม หลังจากพยายามด้วยวิธีการใช้ไม้เรียว ใช้กฎกติกาที่ครูอาจารย์ออกกฎ หรือวางระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติ แต่การยอมรับก็ยังไม่ได้ผลดีนัก ครูประจำชั้นได้ชวนนักเรียนในห้องให้ร่วมกัน “ตระหนัก” ถึงปัญหาในห้องเรียน เช่น ความสกปรก การแต่งกายนักเรียน การไม่มีระเบียบในห้องเรียน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จะวางกติกาตนเอง จนในที่สุดได้ระเบียบปฏิบัติประจำห้องที่ครูรับ เอามาจัดพิมพ์ติดไว้ในห้อง ปรากฏว่าได้รับการยอมรับและการปฏิบัติตามอย่างดีกว่ากฎกติกาที่ครูกำหนดกติกาขึ้น ตัวอย่างเช่นนี้ เป็นตัวอย่างที่สามารถจะนำไปใช้ในองค์กรหรือรัฐวิสาหกิจที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะเป็นเครื่องมือของการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพต่อไป^{๑๔}

แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารปกครองเป็นหลักคิดที่รัฐบาลในประเทศไทยเสรีประชาธิปไตยต่าง ๆ ให้ความสนใจ เพราะเป็นการบริหารราชการที่ประชาชนเรียกร้องเป็นที่ยอมรับของประชาชน และเป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย ที่มุ่งเน้นให้การบริหารราชการ การตัดสินใจ การให้บริการสาธารณะ ตลอดจนการดำเนินนโยบายสาธารณะต่าง ๆ เป็นไปอย่างสุจริตโปร่งใส เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ตอบสนองความต้องการของประชาชน มีการตัดสินใจที่รอบคอบ เป็นธรรม และคำนึงถึงผลประโยชน์และสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยรวม การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นวิธีการหนึ่งที่จะเกิดการบริหารราชการที่สุจริตโปร่งใสมากขึ้น จากความพยายามในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในภาครัฐมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องปรับระบบการบริหารราชการให้เป็นประชาธิปไตย ซึ่งเรียกว่า การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมหมายถึง การจัดระบบการบริหารราชการ การจัดโครงสร้าง ทัศนคติในการบริหารราชการ และการกำหนดแนวทางที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินกิจกรรมของรัฐ ทั้งทางตรงและทางอ้อม การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในภาครัฐอาจจะดำเนินการ

^{๑๔} วันชัย วัฒนศัพท์, การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร, กองวิสาหกิจชุมชน กรมสวัสดิการแรงงาน กระทรวงแรงงาน, (กรุงเทพมหานคร: มปป, ๒๕๕๖), หน้า ๔.

ได้ในหลายมิติ ตามความเหมาะสมและความต้องการพื้นฐานของประชาชนในแต่ละสังคม องค์กรที่เรียกตนเองว่า International Association for Public Participation (IAP๒) ซึ่งเป็นสถาบันนานาชาติได้ศึกษาและกำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๕ ระดับ เพื่อที่ผู้ที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานภาครัฐจะเลือกตัดสินใจออกแบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจากระดับการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในภาครัฐ ตั้งแต่ระดับการเข้ามามีส่วนร่วมที่น้อยที่สุด ถึงระดับการเข้ามามีส่วนร่วมที่มากขึ้น ปัจจุบัน รัฐบาลในประเทศต่าง ๆ ได้กำหนดเป็นนโยบายสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ในรัฐควีนแลนด์ ประเทศออสเตรเลียได้กำหนดแนวทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และหลายๆ มลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวัดผลการดำเนินงานของภาครัฐ เป็นต้น ประเด็นเรื่องการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเป็นหัวข้อที่ ก.พ.ร. ให้ความสนใจ โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์แนวทาง และมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ระบบราชการไทยมีการพัฒนาสู่การบริหารปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของไทย

การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากกว่าสามทศวรรษ ได้มีการกำหนดแนวทาง และเจตนารมณ์ที่ชัดเจนที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐทั้งหลายปรับปรุงการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยมีการดำเนินการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม กรอบแนวคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชนปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ

กลยุทธ์ในการพัฒนาระบบราชการสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

เพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่ ๗ ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทยพ.ศ.๒๕๔๖-พ.ศ.๒๕๕๐ มีทิศทางและแนวทางการดำเนินงานอย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการ(อ.ก.พ.ร.) เกี่ยวกับการเผยแพร่และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ จึงได้ศึกษาและกำหนดแนวทางการแปลงยุทธศาสตร์ที่ ๗ ให้ละเอียดและชัดเจนมากขึ้นและได้เสนอให้เป็นกลยุทธ์การพัฒนาระบบราชการไทยสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ซึ่งกลยุทธ์และขั้นตอนการดำเนินงานเหล่านี้ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) โดยสรุปกลยุทธ์การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจะเน้นการดำเนินการใน ๒ ด้าน คือ

๑. การพัฒนาจากภายในภาคราชการ (Inside-out approach) โดยต้องดำเนินการพัฒนาทักษะและความรู้ความเข้าใจกับทุกองคาพยพ ทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัด โดยจะต้องมีการกำหนดทั้งนโยบายและแนวทางการทำงานประสานเชื่อมโยงให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ที่สำคัญ

ในระดับประเทศหรือส่วนกลาง ต้องมีนโยบายที่ชัดเจนที่กำหนดให้ส่วนราชการ เช่น การกำหนดนโยบายให้ทุกหน่วยงานในภาคราชการจัดทำนโยบายและแนวทาง เพื่อการบริหารราชการแผ่นดินที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ชัดเจน พัฒนาและสร้างความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้กับข้าราชการระดับต่าง ๆ ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยสำนักงาน ก.พ.ร. เป็นองค์กรนำในการส่งเสริมและสนับสนุนส่วนราชการให้พัฒนานวัตกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ให้คำปรึกษาส่วนราชการ รวมทั้งสรรหาส่วนราชการที่มีวิธีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่โดดเด่น เพื่อเป็นหน่วยงานตัวอย่างในเรื่องนี้ และเผยแพร่แนวทางปฏิบัติที่ดีแก่ส่วนราชการอื่น ๆ กำหนดหลักการที่ชัดเจนสำหรับการบริหารราชการในระดับจังหวัด ให้เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยกำหนดให้การมีส่วนร่วมเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการวัดความสำเร็จของจังหวัด เป็นต้น

๒. การพัฒนาจากภายนอกภาคราชการ (Outside-in approach) คือ การสร้างศักยภาพและโอกาส (Empowerment and enabling) ให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การเผยแพร่ข้อมูล การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มขีดความสามารถ เพิ่มโอกาสและช่องทางของภาคประชาสังคมและชุมชนที่จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะการพัฒนาบริการสาธารณะ การติดตามตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยส่งเสริมการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการได้รับข้อมูลข่าวสารของประชาชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วม จัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้นำในการสร้างเวทีการมีส่วนร่วมในการบริหารระดับต่าง ๆ จัดทำคู่มือการบริหารราชการที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เผยแพร่ให้ส่วนราชการและประชาชนได้รับทราบในวงกว้าง พัฒนาระบบการเรียนรู้การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมโดยจะดำเนินการโครงการนำร่องทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พร้อมกับพัฒนาโครงการเวทีประชาชนเพื่อพัฒนาระบบราชการไทย และสร้างกลไกเครือข่ายภาคประชาสังคมในระดับจังหวัด เพื่อผลักดันการพัฒนากระบวนการสู่การบริหารงานในระบบเปิด เป็นต้น

การกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาระบบราชการเป็นการบริหารปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ที่แบ่งออกเป็น ๒ ด้านข้างต้นนี้ ทำให้แนวทางการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมีความชัดเจนมากขึ้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ รวมทั้งภาคประชาชนมีความเข้าใจมากขึ้น และส่งผลให้ ก.พ.ร. สามารถดำเนินงานพัฒนาต่อได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การดำเนินงานพัฒนาด้านนี้จึงเริ่มมีผลที่ชัดเจนมากขึ้น ในระยะ ๒ ปีหลังมากกว่า ๒ ปีแรก

ผลการดำเนินงานด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

นับตั้งแต่เริ่มกระบวนการพัฒนาระบบราชการในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นต้นมา การผลักดันระบบราชการเข้าสู่การบริหารราชการที่เป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย (Democratic

Governance) ก้าวหน้าหลายประการ ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๙ ก.พ.ร. และสำนักงาน ก.พ.ร.ได้ดำเนินงานพัฒนาระบบราชการตามแนวทางที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก.พ.ร.ให้ความสำคัญกับงานในส่วนที่เป็นการพัฒนาและ การเตรียมความพร้อมของระบบราชการและข้าราชการ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนากาการบริหาร ราชการแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจากภายในระบบราชการ ในส่วนนี้ ก.พ.ร. ได้ ดำเนินมาตรการที่เป็นการกระตุ้นความสนใจ การพัฒนาระบบ การพัฒนาทักษะสำหรับบุคลากร และ การเสนอแนะนโยบายและมาตรการที่จำเป็นในการพัฒนาระบบราชการ ในส่วนการดำเนินงานภาค ประชาชน ก.พ.ร.ได้มีการดำเนินการเพื่อพัฒนาและเตรียมความพร้อมของเครือข่ายภาคประชาชน โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานและผลงาน ดังนี้

๑. การพัฒนาระบบราชการสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

การพัฒนาระบบราชการและข้าราชการให้ปรับเปลี่ยนจากการปฏิบัติราชการในแนวทาง ดั้งเดิมที่คุ้นเคย และเป็นระบบปิดที่ไม่ค่อยจะเปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนนั้น เป็นภารกิจหลักที่สำคัญของ ก.พ.ร. ดังนั้น กลยุทธ์ในการพัฒนา การจัดระบบ และการเสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์วัฒนธรรมของระบบราชการ และข้าราชการสู่ระบบที่ เป็นประชาธิปไตย ให้ความสำคัญต่อความต้องการของประชาชน ตอบสนองความต้องการของ ประชาชน จึงเป็นงานที่ ก.พ.ร. จำเป็นต้องให้ความสำคัญ ในส่วนของการสร้างองค์กร ระบบการ บริหารราชการ และส่งเสริมข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีแนวทางการปฏิบัติตามหลักการ บริหารราชการแบบมีส่วนร่วมได้มีการดำเนินการในช่วง ๔ ปี มีดังนี้

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมหรือการเปิด ระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีศักยภาพและสร้างสรรค์ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ในวงการ ราชการไทยแต่การนำแนวคิดนี้มาใช้ในทางปฏิบัติ ยังมีความคาดเคลื่อน และบ่อยครั้งที่ความพยายาม ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ปัญหาข้อถกเถียงและปัญหาการสูญเสียเวลาและโอกาสจากปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้การเสนอแนะ แนวทางเพื่อปรับระบบราชการสู่การเป็นราชการระบบเปิดจึงเป็นเรื่องยากและมักจะอยู่ในระดับ ความสำคัญรองๆ ลงมา เพื่อให้การเสนอแนะเชิงนโยบายมีความถูกต้องในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนา นโยบายด้านนี้จึงให้ความสำคัญในการศึกษาหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทย โดยได้จัด กระบวนการศึกษา และการเรียนรู้ดังนี้ การศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบราชการไทยสู่การบริหาร ราชการแบบมีส่วนร่วมโดยผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ เพื่อให้การพัฒนาระบบราชการเป็นระบบเปิด ที่เหมาะสม นอกจากข้อเสนอแนะเหล่านี้ ก.พ.ร. ยังได้ศึกษารูปแบบการบริหารราชการแบบมีส่วน ร่วมที่ประสบความสำเร็จในประเทศต่าง ๆ เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย

งบประมาณในประเทศแอฟริกาใต้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบ และการวัดผลงานในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น นอกจากการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนจากการปฏิบัติงานที่ดี หรือ Best Practices ของประเทศต่าง ๆ สำนักงาน ก.พ.ร. ยังได้ดำเนินโครงการศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น โครงการเครือข่ายติดตามศึกษาการพัฒนาระบบราชการ เป็นโครงการที่ สำนักงาน ก.พ.ร. ร่วมกับสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ดำเนินการศึกษาหารูปแบบเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาระบบราชการ และ เพื่อให้การพัฒนาระบบราชการมีทิศทางที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนสูงสุด โครงการนี้ เป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาแนวทางที่เปิดให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแนวทางการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนซึ่งประกอบด้วย เครือข่ายองค์กรประชาสังคม กลุ่มนักวิชาการ ตัวแทนภาคธุรกิจ สื่อมวลชน และกลุ่มตัวแทนอื่น ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบราชการอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความเป็นธรรมและโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยมุ่งศึกษาแนวทางที่จะเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการพัฒนาระบบราชการ

ผลจากการศึกษาในทุกภูมิภาคได้ข้อสรุปว่า “ภาคประชาชนเห็นถึงความสำคัญ และต้องการเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาระบบราชการ แต่ประชาชนบางส่วนยังไม่สามารถเข้าร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเต็มศักยภาพ เนื่องจากยังขาดข้อมูล ความรู้ความเข้าใจในงานของภาครัฐอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ประชาชนอยากให้เกิดการรวมตัวเป็นเครือข่ายที่มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องและคาดหวังว่าภาครัฐจะส่งเสริมการทำงานของเครือข่าย ในส่วนข้อเสนอแนะและบทเรียนจากการพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่ศึกษาพบว่า การทำงานร่วมกับเครือข่ายเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน มีความแตกต่าง และหลากหลาย เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมเงื่อนไขในการรวมกลุ่มไม่เหมือนกัน ดังนั้น รูปแบบของการรวมกลุ่มและความสำเร็จในการปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐจึงแตกต่างกัน”

บทสรุปจากการศึกษาเป็นประโยชน์ในกำหนดแนวทางการส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของสำนักงาน ก.พ.ร. เพราะทำให้เห็นว่าในการพัฒนาระบบราชการเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับเครือข่ายภาคประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น เป็นงานที่ละเอียดอ่อน รูปแบบของแต่ละหน่วยงานหรือจังหวัดสามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมที่แตกต่างกันได้ และไม่ควรถูกกำหนดเป็นตัวอย่างที่ตายตัวเหมือนการพัฒนาระบบบริหารอื่น ๆ ที่สามารถกำหนดรูปแบบที่เป็นมาตรฐานได้ง่ายกว่า ความรู้ในส่วนนี้ สำนักงาน ก.พ.ร. นำมาเป็นประโยชน์ในการพิจารณาจัดทำตัวชี้วัดผลการดำเนินงานใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ และ ๒๕๕๐

นอกจากการศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้แล้ว โครงการนี้ยังเป็นโครงการที่เน้นการสร้างศักยภาพและโอกาส รวมทั้งการสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในสำคัญของการพัฒนาระบบราชการให้กับภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคม เป็นการส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมจากภายนอกภาครัฐ (Outside-in) และให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วนของสังคมในการพัฒนาระบบราชการ โดยโครงการทั้งในส่วนภูมิภาคและส่วนกลางได้ดำเนินการ ดังนี้ ส่วนภูมิภาคเน้นการสร้างเครือข่ายและการเชื่อมโยง ระหว่างภูมิภาคกับภูมิภาค ภูมิภาคกับส่วนกลาง และระหว่างกลุ่มในภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งดำเนินการทั้งแนวนอนและแนวตั้ง โดยการแสวงหาภาคีเครือข่ายและการสร้างกลไกติดตามการศึกษารับรู้พัฒนาระบบราชการ ด้วยวิธีการหลากหลายรูปแบบและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง มีการจัดเวทีระดมความคิดขึ้นต้นจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความคิดเห็นและซักซ้อมความเข้าใจกับผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมตามที่โครงการกำหนด การสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายเกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการ การติดตามการพัฒนาระบบราชการ และสำรวจข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ รวมทั้งมีการสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการก่อนและหลังการดำเนินการ การกระตุ้น หรือทำให้ประชาชน/ภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเกิดความสนใจเรื่องการพัฒนา ระบบราชการ โดยการจัดเวทีระดมความคิดกับเครือข่าย เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตอบคำถาม และในส่วนกลางได้จัดระดมความคิดในลักษณะการประชุมสัมมนาประจำปี ในกรุงเทพมหานครเพื่อเป็นเวทีวิชาการ อภิปรายและถกประเด็นต่าง ๆ ที่ได้รับจากการระดมความคิด/เปิดเวทีอภิปรายในภูมิภาค และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกลไกการติดตามการพัฒนาระบบราชการโดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ ๖๐๐ คน ประกอบด้วย ผู้แทนภาคประชาสังคมจากภูมิภาค กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้แทนหน่วยราชการ นักวิชาการ ผู้แทนจากสถาบันการศึกษา สื่อมวลชน เป็นต้น

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม (Outside-in approach)

(๑) การศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม เป็นส่วนหนึ่งของโครงการข้างต้น โดยความร่วมมือกับสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในส่วนที่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น จากผลสำเร็จในการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของภาคประชาสังคม และเครือข่ายในภาคส่วนต่าง ๆ สำนักงาน ก.พ.ร. ได้จัดกิจกรรมเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้เวทีระดับภูมิภาคในการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

(๒) การศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาสังคมในระดับจังหวัด เพื่อรองรับการบริหารราชการแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นระบบที่เปิด

โอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน สำนักงาน ก.พ.ร. ร่วมกับมหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้จัดโครงการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายภาคประชาสังคมระดับจังหวัด ที่จะเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาจังหวัดในระบบบริหารราชการภูมิภาค โครงการศึกษานี้ได้ศึกษาเพื่อวิเคราะห์ความสนใจของภาคประชาสังคมเพื่อให้มั่นใจว่าจะสามารถกระตุ้นให้เกิดเครือข่ายที่มีความหมาย และสร้างสรรค์สำหรับการพัฒนาระดับจังหวัด และได้กำหนดขอบเขต แนวทาง โครงสร้างที่เหมาะสม และกระบวนการที่ภาคประชาสังคมจะเข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการ ก่อนที่จะนำแนวทางไปเผยแพร่ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองในภาคปฏิบัติ โดยดำเนินการในจังหวัดขอนแก่น เมื่อได้ผลการดำเนินงานจึงพัฒนาเป็นคู่มือสำหรับภาคประชาชนเพื่อใช้ในการศึกษาหาความรู้ และนำไปเป็นข้อมูลเพื่อประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม การดำเนินการจัดทำคู่มือเพื่อเผยแพร่ในส่วนนี้จะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจสำหรับภาคประชาชนและข้าราชการระดับจังหวัด สร้างความมั่นใจสำหรับภาคประชาสังคม และอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ที่จะริเริ่มกระบวนการมีส่วนร่วม นับเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจากภายนอกกระบวนการอีกกระแสหนึ่ง

(๓) กิจกรรมสานสัมพันธ์เครือข่าย การสร้างระบบราชการให้เป็นระบบเปิดตามครรลองของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่สำคัญต้องเริ่มจากนโยบาย และการทำงานของ ก.พ.ร. และสำนักงาน ก.พ.ร. ก่อน ดังนั้น นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง ก.พ.ร. ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นต้นมา ก.พ.ร. และสำนักงาน ก.พ.ร. จึงกำหนดนโยบาย แนวทางการปฏิบัติด้านการมีส่วนร่วม การบริหารงานอย่างเปิดเผย และโปร่งใส ไว้อย่างชัดเจน และได้ดำเนินงานตามแนวนโยบาย ที่ทำงานร่วมกับภาคประชาสังคมมาโดยตลอด โดยได้จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมและการสานสัมพันธ์กับเครือข่าย ไว้ในโครงการต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

**๓.๑ กิจกรรมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนา
ระบบราชการ** ในการกำหนดนโยบายและกฎเกณฑ์หลักๆ ต้องเปิดให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในส่วนนี้ สำนักงาน ก.พ.ร. ได้จัดกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายหลายฉบับ เช่น การรับฟังความคิดเห็นและการเปิดประชาพิจารณ์เมื่อครั้งยกร่างสำหรับ พระกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งได้มีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในทุกภูมิภาคสำหรับข้าราชการและประชาชนในระดับพื้นที่ รวมทั้งการจัดเวทีสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มตัวแทนภาคเอกชน สื่อมวลชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมเป็นประจำในประเด็นต่าง ๆ เพื่อรับฟังความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแนวทางการทำงาน เช่น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม โดยจัดประชุมในหัวข้อเรื่อง “เครือข่ายและการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา

ระบบราชการ” เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ รับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอจากสมาชิกเครือข่ายทั้งที่มีอยู่แล้วและสมาชิกใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการ ซึ่งจัดในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร รวมประมาณ ๔ ครั้ง ซึ่งจะจัดกิจกรรมในลักษณะนี้เป็นประจำในแต่ละปี ผลจากการเสวนาเครือข่ายและการขยายเครือข่ายใหม่ ตลอดจนการจัดประชุมกลุ่มย่อยและการตอบแบบสอบถาม ซึ่งสะท้อนทัศนคติ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการของกลุ่มต่าง ๆ สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

๑) ทิศทางการพัฒนาระบบราชการ ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่มีความเห็นที่คล้ายคลึงกันว่า การพัฒนาระบบราชการเป็นไปอย่างรวดเร็วแต่ขาดความชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาแก่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งปรับตัวไม่ทัน และมีการเมืองแทรกแซง จึงมีข้อเสนอให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจให้แก่ข้าราชการให้มากขึ้น โดยเฉพาะการให้ข้อมูลกับส่วนราชการในภูมิภาคและท้องถิ่น และการพัฒนาระบบราชการควรเน้นที่ผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคคล

๒) ระบบการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ เป็นระบบที่ช่วยให้การแก้ปัญหาในพื้นที่สามารถทำได้ตรงจุด รวดเร็วขึ้น แต่ขึ้นกับตัวบุคคลคือ ผู้ว่าราชการจังหวัดมากเกินไป ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำและมีคุณธรรม ในทางปฏิบัติ การบูรณาการระหว่างหน่วยงานยังไม่มีประสิทธิภาพ จึงมีข้อเสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัด และสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานแบบบูรณาการ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

๓) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ มีความเห็นว่าการมีส่วนร่วมในทางปฏิบัติยังไม่ค่อยเห็นเป็นรูปธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่กว้างขวาง ซึ่งเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรมการไม่กล้าแสดงออก ทั้งนี้การเปิดโอกาสของภาครัฐยังมีค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะในประเด็นของการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ

๔) การทุจริตในหน่วยงานราชการ ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัญหานี้ยังมีอยู่ในหลายหน่วยงาน แต่ขาดการดำเนินการอย่างจริงจังกับผู้กระทำผิด โดยเฉพาะการทุจริตเชิงนโยบาย ประเด็นข้อเสนอแนะคือ ผู้นำต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ยกย่องผู้ที่กระทำ ความดี ปลุกฝังจริยธรรม มีองค์กรอิสระในการตรวจสอบ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบให้มากขึ้น

๕) การให้บริการของหน่วยงานราชการ มีความเห็นในทิศทางเดียวกันว่า ปัจจุบันคุณภาพการให้บริการของหน่วยงานราชการดีขึ้น รวดเร็วขึ้น แต่ควรปรับปรุงบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ โดยให้มีจิตใจสาธารณะและมีมนุษยสัมพันธ์ให้มากขึ้น จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น มีประเด็นที่ควรมีการพิจารณาในการพัฒนาระบบราชการหลายประการ

อาทิ ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและการบริหารราชการที่มีผลต่อการพัฒนาระบบราชการ ภาวะผู้นำขององค์กร และความต้องการในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐให้มากขึ้น เป็นต้น

การเผยแพร่และเปิดเผยข้อมูล สำนักงาน ก.พ.ร. ได้จัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยการจัดทำจดหมายข่าวเกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการ ราย ๒ เดือน และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Newsletter เพื่อเผยแพร่ให้กับสมาชิกผ่านระบบInternet รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ และการดำเนินการต่าง ๆ ในการพัฒนาระบบราชการบน Website <http://www.opdc.go.th/>. นอกจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแล้ว สำนักงาน ก.พ.ร. ยังให้ความสำคัญในการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน เครือข่าย และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยจัดมีโทรศัพท์สายด่วน ๑๗๘๕ และช่องทางแสดงความคิดเห็น หรือ Web board บน Website ของสำนักงานอีกด้วย เสียงสะท้อนของผู้ที่เกี่ยวข้อง จะถูกนำมารวบรวมและวิเคราะห์ โดยนำประเด็นที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณาปรับปรุงงานของสำนักงาน ก.พ.ร. นโยบายสำคัญ และการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการ นอกจากนี้ ในการประชุมสัมมนาส่วนใหญ่ที่จัดโดยสำนักงาน ก.พ.ร. ในส่วนที่เป็นการจัดสัมมนาหัวข้อสำคัญ และสามารถเปิดต่อสาธารณชน ก็มักจะเป็นเวทีที่เปิดให้สื่อมวลชนสามารถรับฟังการสัมมนาผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิดได้ เช่น การสัมมนาผู้ว่าราชการจังหวัด CEO การสัมมนาประจำปีเพื่อรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงาน ก.พ.ร. การสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นในประเด็นนโยบายหลักๆ เป็นต้น

การเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ

การพัฒนาระบบราชการเป็นงานของประชาชนคนไทยทุกภาคส่วนที่ควรเข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายการพัฒนาระบบราชการ แนวคิดนี้เกิดจากการเสนอแนะของภาคประชาชนที่สนใจงานของ ก.พ.ร. และ สำนักงาน ก.พ.ร.สนใจอยากเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ และต้องการติดตามผลการดำเนินงาน ดังนั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นต้นมา สำนักงาน ก.พ.ร. ได้จัดกิจกรรมรับสมัครสมาชิกเครือข่ายการพัฒนาระบบราชการ ซึ่งปรากฏว่าได้รับความสนใจมากขึ้นๆ เพื่อให้การจัดการและการสื่อสารเป็นไปอย่างเป็นระบบ สำนักงาน ก.พ.ร. จึงพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อจัดเก็บและบริหารข้อมูลสมาชิกเครือข่ายที่มีอยู่ในปัจจุบัน และพร้อมจะรองรับสมาชิกเครือข่ายใหม่ ซึ่งเป็นการสนับสนุนการเปิดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการของสมาชิกเครือข่าย และภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม โดยจัดทำข้อมูลพื้นฐานของระบบ ได้แก่ การบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องเข้า

ระบบ ได้แก่ เกี่ยวกับชื่อ –สกุล ที่อยู่ที่หน่วยงาน/บ้าน เบอร์โทรศัพท์ / E-mail และข้อมูลผู้ดูแล และผู้ใช้ระบบ ^{๑๕}

๒.๓ หลักการบริหารตามแบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

อริยา พรหมสุภา หลักการบริหารแบบ บวร เป็นการลงทุนเพียงน้อยนิดแต่ให้ประโยชน์ และมากด้วยคุณค่า ไม่เพียงแต่ชุมชน และสังคม เช่น สังคมอุดมความรู้ (Knowledge Based Society) ชุมชนเข้มแข็ง (Strengthening Community) ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy and Sustainable Community) ชุมชนที่ประชาชนมีความรู้ (Well-being Community) เท่านั้น แต่ยังส่งผลดีต่อประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนของชาติ ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติต่อไปในอนาคต ให้เป็นคนดี มีความรู้และมีคุณค่า ดังคำกล่าวที่ว่า ความรู้คู่คุณธรรม ^{๑๖}

ชัยวัฒน์ สุระวิชัย บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นหน่วยงานทางสังคมที่มีความสำคัญและความหมายอย่างสูงยิ่งสำหรับสังคม เป็นสามเสาหลักที่ยึดโยง คำจูน สัมพันธ์กันอย่างสมดุลแก่คนในสังคมไทย เป็นจุดเริ่มต้นของชีวิต และเป็นหลักของการพัฒนาให้ เด็ก กลายเป็นผู้ใหญ่ที่รู้ชอบด้วยธรรม รู้ชีวิตและโลก ทั้งกระบวนการเรียนรู้ องค์แห่งการเรียนรู้ การคิด การปฏิบัติ ที่ทำให้เกิดความรู้ สติปัญญาที่ชอบธรรม ทำให้เรามีอิสระเที่ยงธรรม ในการกินอยู่ ทำงานได้อย่างเสรีบนลำแข้งของตนเอง และพัฒนาได้ไม่หยุดยั้ง เป็นการเรียนรู้ปัจเจก ทั้งกายและใจ และผู้อื่น ทั้งสังคมระบบ ความคิดและโครงสร้างระบบที่ครอบคลุมของตนเป็นการเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมนุษย์ เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่ร่วมกัน สัมพันธ์ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตลอดไป หากจะสังเกตตัวร่วมที่ทำให้เกิด บวร มีความสำคัญ คือ การเป็นผู้ให้ ผู้เสียสละ มิใช่ผู้เอาและเอาเปรียบ ซึ่งเราจะต้องจดจำใส่ใจและนำไปปฏิบัติ ที่จะทำให้เกิดผลดีต่อตนเอง ครอบครัว เพื่อนมิตร ชุมชนและสังคม นอกจากการเป็นผู้ให้แล้ว ต้องมีการถ่ายทอดชีวิต ความรู้ จิตวิญญาณ ประเพณีและวัฒนธรรมของ บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่ง บ้าน วัด โรงเรียน เป็นเป้าหมายชีวิตของคนในสังคมนั้น คือคนในสังคมนั้นจะเป็นไปตามเป้าหมาย คือ บ้าน วัด โรงเรียน ^{๑๗}

^{๑๕} จุรี วิจิตรวาทการและคณะ, “โครงการเครือข่ายติดตามศึกษาการพัฒนาการ”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๕๘), หน้า ๑๗๓, ๒๐๓-๒๒๘.

^{๑๖} อริยา พรหมสุภา, บวร บ้าน วัด โรงเรียน องค์การแห่งการเรียนรู้ในชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี, ๒๕๕๘), หน้า ๑๕๑.

^{๑๗} ชัยวัฒน์ สุระวิชัย, “บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สร้างชีวิตจิตใจให้เข้มแข็งมีพลังสร้างสรรค์ ด้วยความรู้ สติปัญญาและความจริง”, สยามรัฐ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://siamrath.co.th>], [๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑].

ยุธธ จีนา และรมิตา จีนา วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับสถาบันหลักในสังคมไทย ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับคนไทยนับตั้งแต่เกิดจนถึงตาย และมีอิทธิพลต่อแนวความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง จึงเกิดแนวความคิดการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันหลักในสังคมไทย เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยการขับเคลื่อนทั้ง 3 สถาบัน เป็นกระบวนการภาคประชาสังคมที่มีพลังในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ดังนั้น บ้าน วัด โรงเรียน จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา และสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นต้นทุนทางจิตวิญญาณ และทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน^{๑๘}

ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร และคณะ กระบวนการประชาสังคม (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญทั้งหมด วัด มีบ้าน และโรงเรียนให้การอุปถัมภ์ คำชู ทำนุบำรุงพระศาสนา บ้านก็มีวัดคอยให้สติ เตือนใจ รวมทั้งจิตวิญญาณ และมีโรงเรียนคอยสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน โรงเรียนก็มีวัดที่ให้การสนับสนุน อบรมสั่งสอนในศีลธรรม และมีบ้านที่คอยให้การสนับสนุนผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยอาจเป็นครูภูมิปัญญา ให้ความรู้ในเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ๆ และกรรมการสถานศึกษาก็มีพระ มีผู้นำชุมชน เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานในโรงเรียน คำว่า บวร คำนี้ไม่ได้เป็นแค่คำพูดสละสลวยคำหนึ่ง แต่เป็นถึงการรวมตัวของหน่วยทางสังคมที่สำคัญที่สุด เพื่อความเจริญงอกงาม บ่งบอกถึงวัฒนธรรมอันจะเกิดจากความดีงามของคนทุกคนที่จะร่วมกันพัฒนาทั้งสามสิ่งไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้น ประชาสังคมแบบ บวร จึงเป็นการนำเอาสถาบันหลักในชุมชนมาเป็นกลไกในการพัฒนา และสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการเชื่อมสัมพันธ์ พัฒนา ตัดสินใจ แก้ปัญหาตนเอง กำหนดแผนแม่บทชุมชนด้วยการร่วมกันคิด สร้าง และบริหารจัดการชุมชนของคนในท้องถิ่นที่ร่วมกันเป็นเจ้าของ อันจะนำไปสู่ “การพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน” ตลอดไป^{๑๙}

สุริยน จันทนกร กล่าวว่า บวร เป็นแนวคิดที่มุ่งจะนำเอาองค์กร หรือสถาบันหลักในชุมชนท้องถิ่นมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา อันได้แก่ การนำเอาสถาบันที่สำคัญในชุมชน ๓ สถาบัน

^{๑๘} ยุธธ จีนา และรมิตา จีนา, “บวรสันติสุข : รูปแบบการมีส่วนร่วม บ้าน วัด โรงเรียน ในการส่งเสริมคุณธรรมค่านิยม ๑๒ ประการ จังหวัดเชียงใหม่”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๖ (ฉบับพิเศษ): ๕๑.

^{๑๙} ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร และคณะ, กระบวนการประชาสังคมบวรหลักในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน, การประชุมวิชาการระดับชาติสหวิชาการเอเชียอาคเนย์ ๒๕๕๙ ครั้งที่ ๓, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.sau.ac.th>, [๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๑].

ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน ฝึกกำลังจัดตั้งเป็นองค์กรที่เรียกว่า “มนตรี บวร” เพื่อนำมารองรับและดำเนินการต่าง ๆ ตามนโยบายทางราชการ^{๒๐}

สรุปว่า บ้าน วัด โรงเรียน จึงเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญทั้งหมด ถือได้ว่าเป็นทุนทางจิตวิญญาณ ทุนทางวัฒนธรรมในสังคมไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน บวร จึงเป็นเหมือนทุนทางสังคม มรดกทางสังคมที่มีมาคู่สังคมไทย สถาบันทั้ง ๓ จึงมีความสัมพันธ์ในทางสังคม คือ วัด มีบ้าน และโรงเรียนให้การอุปถัมภ์ ค้ำชู ทำนุบำรุงพระศาสนา บ้านก็มีวัดคอยให้สติ เตือนใจ รวมทั้งจิตวิญญาณและมีโรงเรียนคอยสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน โรงเรียน มีวัด ที่ให้การสนับสนุน อบรมสั่งสอนในศีลธรรม และมีบ้านที่คอยให้การสนับสนุนผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยอาจเป็นครูภูมิปัญญา ให้ความรู้ในเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ๆ และกรรมการสถานศึกษาก็มีพระ มีผู้นำชุมชน เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานในโรงเรียน ดังนั้นคำว่า บวร จึงไม่ใช่เพียงคำประกอบที่ใช้เรียกสถานที่ต่าง ๆ เท่านั้นมันมีที่มาถึงสังคมที่เกื้อกูล ส่งเสริม ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในวงเวียนสังคมนั้น ๆ เป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชน ทั้งมิติทางด้านเศรษฐกิจ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม นำมาซึ่งการก่อให้เกิดกลไกทางสังคมที่จะทำให้สังคมนั้นเข้มแข็งสามารถพัฒนาเครือข่าย นำไปสู่สังคมแห่งการดรภาพและสังคมสมานฉันท์ รวมถึงการรวมตัวของหน่วยทางสังคมที่สำคัญที่สุด เพื่อความเจริญงอกงาม บ่งบอกถึงวัฒนธรรมอันจะเกิดจากความดีงามของคนทุกคนที่จะร่วมกันพัฒนาทั้งสามสิ่งไปพร้อม ๆ กันความเจริญที่แท้จริงของสังคมที่จะมีความสุขจึงจะสมบูรณ์แบบ อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ งานวิจัยภายในประเทศ

พัชรี มนัสสนิท ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

ผลการวิจัยพบว่า ๑) การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ๒) การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามเพศ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ๓) การ

^{๒๐} สุรียน จันทนกุล, อ่างใน กานต์พิชชา ทองเถาว์, “บทควมวิจัยแนวทางการพัฒนาชุมชนแบบบวร ของชุมชนบ้านเปือย อำเภอสืออานาจ จังหวัดอำนาจเจริญ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑.

มีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๒๑}

พชรภรณ์ สิงห์สุรี ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด จำแนกตามประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานระดับการศึกษา และเขตจังหวัด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำนวน ๓๗๐ คน เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ ซึ่งได้ค่าอำนาจ จำแนกของแบบสอบถามตั้งแต่ ๐.๓๓ - ๐.๘๔ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๘ สถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)^{๒๒}

อริศรา อุ่มสิน ได้ศึกษาการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗ จำแนกตามประสบการณ์ การปฏิบัติงานและขนาด ของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗ จำนวน ๓๐๔ คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง เทียบกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตาม สัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .๔๑ - .๙๐ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๙๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความ แปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) และตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการ ตรวจสอบความแตกต่างของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัยพบว่า

๑) การทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต ๑๗ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

^{๒๑} พชร มนัสสนิท, “การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

^{๒๒} พชรภรณ์ สิงห์สุรี, “การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด ระยอง จันทบุรี ตราด”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ

๒) ผลการเปรียบเทียบ การทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๓) ผลการเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๒๓}

นฤมล นิลกรณ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในกลุ่ม สหวิทยาเขต ท่าศาลา-นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช (การบริหารการศึกษา)การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู ในกลุ่มสหวิทยาเขต ท่าศาลา-นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน และ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู ในกลุ่มสหวิทยาเขต ท่าศาลา-นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในกลุ่มสหวิทยาเขตท่าศาลา-นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา ๒๕๕๘ จำนวน ๑๔๓ คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางการสุ่มตัวอย่างของเครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตามระดับชั้นและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่น .๙๓๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่า t-test ค่า F-test และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

๑) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในกลุ่มสหวิทยาเขตท่าศาลา - นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

๒) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในกลุ่มสหวิทยาเขตท่าศาลา-นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ครูที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในกลุ่มสหวิทยาเขตท่าศาลา- นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกันอย่างมี

^{๒๓} อริศรรา อุ่มสิน, “การศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนครูที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในกลุ่มสหวิทยาเขตท่าศาลา-นบพิตำ จังหวัด นครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๒๔}

นลินรัตน์ ภาโอภาส ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัด เทศบาลเมืองปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากร ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองปากพั่น จังหวัด นครศรีธรรมราช ที่มีเพศ อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ที่ต่างกัน ๓) เพื่อศึกษา แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัด เทศบาลเมืองปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล เมืองปากพั่น ปีการศึกษา ๒๕๕๘ จำนวน ๑๒๗ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test), One-Way ANOVA, (F-test) และ ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

๑) บุคลากรภายในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช มี ระดับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการตรวจสอบ ติดตามผลตามมาตรฐาน ด้านการวางแผน และด้านการพัฒนา/ปรับปรุง มีระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุด

๒) ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า บุคลากรที่มี อายุ ตำแหน่ง ต่างกัน โดยรวม มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แตกต่างกัน

^{๒๔} นฤมล นิลกรรณ์, “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในกลุ่ม สหวิทยาเขต ท่าศาลา-นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนบุคลากรที่มีเพศ และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๒๕}

สุพัตรา มัชชรดิษฐ์ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษา ตามหลัก สาระณียธรรม ๖ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเนินศาลาตามหลัก สาระณียธรรม ๖ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเนินศาลาตามหลักสาระณียธรรม ๖ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๗๗ คน ได้แก่ ผู้บริหาร ๕ คน คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๙ คน ครู ๓ คน ผู้ปกครอง ๗๗ คน และชุมชน ๘๓ คน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (F-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้

ผลการวิจัย พบว่า

๑) สภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเนินศาลาตามหลักสาระณียธรรม ๖ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่ระดับมากที่สุด พบว่า ด้านการสื่อสารกับผู้ปกครองโดยผ่านสมุดบันทึกเกี่ยวกับเด็ก ตามหลักสาระณียธรรม ๖ ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการพบปะสนทนาพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันตามหลัก สาระณียธรรม ๖ รองลงมาด้านการเข้าร่วมประชุม ครู-ผู้ปกครอง ตามหลักสาระณียธรรม ๖ รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเด็กโดยผ่านแฟ้มผลงาน (Portfolios) ตามหลักสาระณียธรรม ๖ ซึ่งอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่ระดับน้อยที่สุด พบว่าด้านการเข้าร่วมในการกำหนด

^{๒๕} นลินรัตน์ ภาโอภาส, “การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร จัดการคณะสงฆ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

นโยบายหรือหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักสาราณียธรรม ๖ รองลงมาด้านการเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนของเด็กตามหลักสาราณียธรรม ๖ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

๒) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเนินศาลาตามหลักสาราณียธรรม ๖ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเนินศาลาตามหลักสาราณียธรรม ๖ อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

(๑) ควรรณรงค์หรือทำเป็นแผ่นพับแจกผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รับรู้รับทราบข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(๒) พุดจาไฟเราะ ไม่เลือกปฏิบัติ และทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

(๓) ผู้ปกครองควรให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมประชุมรับทราบความเป็นไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(๔) ในการทำงานร่วมกันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรทำความดีต่อกัน ช่วยเหลือกัน กล่าววาจาสุภาพ มีเหตุผล คิดดีทำดี ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็กและเป็นการพัฒนาโรงเรียนของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในทางการปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๒๖}

กัญญาณัฐ จงมีสุข ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการจัดวางระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการจัดวางระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ ๓. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการจัดวางระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{๒๖} สุพัตรา มัชชรดิษ, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษา ตามหลักสาราณียธรรม ๖ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

ผลการวิจัยพบว่า

๑) สภาพการมีส่วนร่วมของผู้บริหารพบว่า

(๑) สภาพการมีส่วนร่วมด้านการให้ข้อมูล คือ องค์กรความรู้เกี่ยวกับการควบคุมภายใน และการถ่ายทอดข้อมูลจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค เนื่องด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหน่วยงานใหญ่มีหน่วยงานย่อยจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วประเทศ

(๒) สภาพการมีส่วนร่วมในการเปิดรับความคิดเห็น และแสดงความคิดเห็น คือ โอกาสที่จะมีเปิดรับความคิดเห็นซึ่งยังมีน้อย ความไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของบุคลากรในหน่วยงาน เนื่องด้วยมหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ วัฒนธรรมองค์กร ถือความอาวุโส ลำดับอายุ ลำดับตำแหน่ง และความเกรงใจ การทำงานโดยการเปิดรับความคิดเห็น จึงมีน้อย และผู้บริหารระดับต้นไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นที่ดีต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ด้านการควบคุมภายในที่ถูกต้องและเพียงพอ

(๓) สภาพการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนและตัดสินใจร่วมกันมาจากผู้บริหารระดับสูง

(๔) สภาพการพัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วม คือการตระหนักรู้ การรู้จักจริง รู้แน่ชัด ในการควบคุมภายในยังไม่เพียงพอ และการสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรเป็นระดับที่ผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม แต่เนื่องด้วยภาระงานที่ล้นมือของผู้บริหาร ทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วมได้

๒) สภาพองค์ประกอบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปัจจุบัน เป็นองค์ประกอบการควบคุมภายในด้านการศึกษา ส่วนองค์ประกอบอื่น การบริหารพัสดุ การบริหารสินทรัพย์ การบริหารรายได้ และการบริหารค่าใช้จ่าย ดำเนินการตามระบบการควบคุมภายในที่กำหนดโดยหน่วยงาน การจัดวางตามหลักการตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่า ด้วยมาตรฐานการควบคุมภายในจะทำให้มหาวิทยาลัยมีระบบการควบคุมภายในที่รัดกุมยิ่งขึ้น และผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบการควบคุมภายในเรียงจาก ค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้

(๑) การติดตามประเมินผล ๒.๘๑

(๒) สภาพแวดล้อมการควบคุม ๒.๗๗

(๓) สารสนเทศและการสื่อสาร ๒.๔๑

(๔) กิจกรรมการควบคุม ๒.๓๘

(๕) ความเสี่ยง ๒.๓๕

๓) รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการจัดวางระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๑) การให้ข้อมูล เป็นส่วนร่วมด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมเป็นหลัก ได้แก่ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับ โครงสร้างองค์กร การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ ด้านจริยธรรม การบริหารบุคลากร ความรู้ด้านการควบคุมภายใน

(๒) การเปิดรับความคิดเห็น เป็นส่วนร่วมด้านการประเมินความเสี่ยงเป็นหลัก ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นเรื่อง ปักจี้เสี่ยง การระบุความเสี่ยง การจัดทำแผนปฏิบัติงานบริหารความเสี่ยง

(๓) การวางแผนร่วมกันและการตัดสินใจ เป็นส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมการควบคุมเป็นหลัก ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัย จัดทำแผนงบประมาณประจำปี ตัดสินใจในการหามาตรการควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร

(๔) การพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม เป็นส่วนร่วมด้านสารสนเทศและการสื่อสารเป็นหลัก ได้แก่ การสร้างความเข้าใจในการใช้ระบบสารสนเทศและการสื่อสารของมหาวิทยาลัย การเพิ่มศักยภาพโดยการฝึกอบรมความรู้ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร การหามาตรการควบคุมเพื่อลดความเสี่ยง การเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารด้านการควบคุมภายใน^{๒๗}

สมปอง ขวัญพุทธโธ ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดนครสวรรค์ และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัยพบว่า

๑) สภาพทั่วไปปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนตัดสินใจ ด้านการร่วมดำเนินการ ด้านการรับประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.61$, $S.D.=0.03$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง ๔ ด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุก

^{๒๗} ภัฏญานัฐ จงมีสุข, “รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการจัดวางระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการ คณะสงฆ์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘),

ด้าน ประชาชนทั่วไปมักจะไม่รู้จักคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ (กต.ตร.) ซึ่ง กต.ตร.บางตำแหน่งไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง

๒) แนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดนครสวรรค์ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดการมีส่วนร่วม ๔ ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ (Decision Making) การดำเนินการ (Implementation) การรับผลประโยชน์ (Benefits) และการประเมินผล (Evaluation) และการบริหารงานของสถานีตำรวจ ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชน การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การจราจร การดูแลสาธารณสมบัติ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น มาบูรณาการร่วมกันกับหลักสาราณียธรรม ๖ ประการ ซึ่งเป็นฐานในการอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกันนำมาบูรณาการกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของสถานีตำรวจภูธร ได้แก่ ๑) เมตตากรรม ๒) เมตตาจักรม ๓) เมตตาโมกรรม ๔) สาธารณโภคิ ๕) ทิฐิสามัญญตา และ ๖) สีสสามัญญตา คือการ คิด พูด ทำด้วยเมตตา การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทุกคนประพฤตินอยู่ในกรอบกติกาเดียวกัน ทุกคนพยายามปรับความคิดความเห็นของตนให้ถูกต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๓) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ จะต้องเริ่มจากหลักสาราณียธรรม ๖ คือ ๑) เมตตากรรม ๒) เมตตาจักรม ๓) เมตตาโมกรรม ๔) สาธารณโภคิ ๕) ทิฐิสามัญญตา และ ๖) สีสสามัญญตา นำมาบูรณาการกับการมีส่วนร่วม ๔ ด้าน คือ ด้านการวางแผนตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล ผ่านกระบวนการการบริหารงานของสถานีตำรวจทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ๒) ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย และรักษาความปลอดภัยของประชาชน ๓) ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ๔) ด้านการจราจร ๕) ด้านการดูแลสาธารณสมบัติ และ ๖) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นพบว่ามีการระดมสมองระดมความคิด กำหนดกิจกรรม วิเคราะห์ปัญหาและทางเลือกในการป้องกันอาชญากรรม มีการรับฟังความคิดเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ การเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่น แบ่งปัน กำหนดกลวิธีการดำเนินงาน ทุกคนช่วยกันแก้ไขสังคม ไม่ปล่อยปละละเลยไม่นิ่งดูตาย ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างความ

ปลอดภัยในการดำเนินชีวิตของประชาชน ดังนั้น รูปแบบการมีส่วนร่วมนี้ สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๘}

นิลเนตร รัตนพันธุ์ ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราชการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ๒) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนา เด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราชของผู้ปกครอง ที่มีสถานภาพต่างกัน และ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัยพบว่า

๑) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจและพัฒนาด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา คือ พัฒนาการด้านร่างกาย ส่วนพัฒนาด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

๒) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่างกัน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างกัน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาต่างกัน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

๓) ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พัฒนาการด้านร่างกาย ควรฝึกให้เด็กรู้จักดูแลรักษาความสะอาดร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจเมื่อเด็กทำผิด ควรได้กล่าวตักเตือนและสั่งสอนชี้แนะการปฏิบัติที่เหมาะสมพัฒนาด้านสังคมควรฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎระเบียบทางสังคมเบื้องต้น และพัฒนาการ ด้านสติปัญญาส่งเสริมให้เด็กทบทวนการ

^{๒๘} สมปอง ขวัญพุทธโธ, “รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของสถานีดารวจภูธร ในจังหวัดนครสวรรค์”, *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์* การบริหารจัดการคณะสงฆ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙),

เรียนการอ่านการเขียนการนับตัวเลขและเปิดโอกาสให้เด็กสนทนาโต้ตอบ อธิบาย หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่อง การสนทนา^{๒๙}

๒.๔.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

Bruce (บรูซ) ได้ศึกษา บทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษากับความสัมพันธ์ของชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่คาดหวังที่จะให้ผู้ปกครองของนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจการ หรือวางแผนของโรงเรียน ให้องค์กรศาสนาหรือองค์กรอื่น ๆ สถาบันสังคมอื่น ๆ ได้หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนเด็กให้มากขึ้นในการทำงานที่ต้องคาบเกี่ยวระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเด็กด้วย ครูและผู้ปกครองมีความต้องการที่จะให้ครูมีที่พักที่อาศัยภายในบริเวณโรงเรียน และครูใหญ่มีความเห็นว่าการสื่อความหมายระหว่างโรงเรียนและชุมชน มีอุปสรรคอย่างหนึ่ง คือ การให้ความหมายสิ่งใดสิ่งหนึ่งเปลี่ยนแปลงคาดเคลื่อนไปจากอันเดิม อันเกิดจากการถ่ายทอดข่าวสาร^{๓๐}

Candan (แคนแดน) ได้ศึกษา ระเบียบวินัยในโรงเรียนและการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ อะไรเป็นสาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหของโรงเรียนประถมศึกษาเมาร์ท โอลิมปัส ได้หย่อนยานลงเรื่อย ๆ

การวิจัยในครั้งนี้ ได้วิเคราะห์แนวทางหลัก คือ ระเบียบวินัยของนักเรียน ผลกระทบที่มีต่อโรงเรียนและความต้องการในด้านนโยบายการสร้างระเบียบวินัยของโรงเรียน และยังได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการกำหนดระเบียบวินัยของโรงเรียน ซึ่งพบว่าการที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบวินัยของโรงเรียน สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนในทางบวกได้^{๓๑}

^{๒๙} นิลเนตร รัตนพันธุ์, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

^{๓๐} Bruce (บรูซ), อังใน สุพจน์ ดีสุข, “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๖๕.

^{๓๑} Candan (แคนแดน), ระเบียบวินัยในโรงเรียนและการมีส่วนร่วมของชุมชน, อังใน พันงาโนนทิง, “แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลหนองตูม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๕๖.

Cotton & Mann (คอตตัน และ แมนน) ได้ศึกษาเรื่อง การสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอย่างมีความหมายในรัฐแคลิฟอร์เนีย และรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสามารถใช้วิธีการสื่อสารได้หลายวิธี เช่น การจัดตั้งชมรมผู้ปกครองและครู การจัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียน การจัดกิจกรรมวันสำคัญ การประชุมผู้ปกครอง โทรศัพท์สายด่วนปรึกษาการบ้านนักเรียนและจดหมายข่าว นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองต้องมีสิ่งโน้มน้าวชักจูง จูงใจทางอ้อมในการที่เข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียน อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนก็ต่อเมื่อบุตรหลานของตนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย^{๓๒}

Harria ednward matnew ได้ศึกษาเรื่อง ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในเมืองนามิเบียกับชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีส่วนส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า ก่อนที่นามิเบียทำความตกลงร่วมมือกับประเทศยุโรป ชุมชนและองค์กรที่มีบทบาทโดยตรงในการดูแลและจัดการศึกษา โดยฝึกอบรมเยาวชน จะทำงานร่วมมือกับโรงเรียน ภายหลังการนำระบบการศึกษาแบบประเทศยุโรปมาใช้ในราวศตวรรษที่ ๑๘ ทำให้ชุมชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมลดลง แต่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพ การเรียนการสอนเข้ามามีบทบาทแทนที่ ในช่วงนั้นกระทรวงศึกษาธิการของนามิเบีย ได้กำหนดเป้าหมายและยังคงเน้นบทบาทสำคัญของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา^{๓๓}

๒.๕ บทความทางวิชาการ

ลำเพย เย็นมนัส ผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหาร แบบมีส่วนร่วม ในยุคปฏิรูปการศึกษา: สถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอม สร้างคนออกไปรับใช้สังคม ผู้บริหารสถานศึกษาเป็น ผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมีบทบาทเป็นผู้นำที่จะสามารถนำผู้อื่นให้

^{๓๒} Cotton & Mann (คอตตัน และ แมนน), อังโน พันงา โนนทิง, “แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลหนองตูม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ๒๕๕๙), หน้า ๕๘.

^{๓๓} Harria ednward matnew, ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในเมืองนามิเบียกับชุมชน, (Dissertation Abstract International, 1998), หน้า 1437-A.

สามารถทำงานบรรลุเป้าหมาย ของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะเป็นสัญลักษณ์ขององค์กร จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันการปฏิรูปการศึกษา ให้ประสบความสำเร็จ โดยการยึด การบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนี้ต้องมีคุณลักษณะ ในการใช้ทักษะ การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีความรู้ในหลักการบริหาร หลักธรรมาภิบาล การสร้างทีมงาน จิตวิทยา ชุมชน ความเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความรอบรู้ มีวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ ที่จะพัฒนา สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การจัดการศึกษา การบริหารงานใด ๆ จะเกิดประสิทธิผลได้ก็ต่อเมื่อ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ กระจายความรับผิดชอบ อย่างเป็นธรรมไปสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยต้องใช้ภาวะ ผู้นำที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวจักร สำคัญในองค์กร ซึ่งเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ขององค์กร ในการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่าการปฏิรูป การศึกษา เป็นการเปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้งระบบเป็น Systemic Change เป็นการปรับรื้อและ ปรับปรุงครั้งใหญ่ อันได้แก่การบริหารหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน และวิชาชีพ ที่เราเรียกกัน ว่า ปรับ ๔ องค์ประกอบใหญ่ (Components) การบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็น หน้าที่ของผู้บริหารโดยตรงที่ดำรงตำแหน่ง ตามสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งนั้น การบริหารมีความจำ เป็นมากยิ่งขึ้นและเห็นชัดขึ้น เมื่อองค์กรมีขนาดใหญ่ มีสมาชิกมากขึ้น ลักษณะงานซับซ้อน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ซับซ้อนขึ้น หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างหน่วยงาน นโยบายของรัฐ ตลอดทั้ง ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ค่านิยมในการทำงาน ซึ่งผู้บริหารต้องอาศัยหลักการและทฤษฎีต่าง ๆ ทางการบริหารเพื่อเป็น แนวทางในการทำ ความเข้าใจ ทำนาย ตัดสินใจ และควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ ในหน่วยงานให้ เหมาะสมกับ สถานการณ์ สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของหน่วยงาน ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ เป็น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา

แนวความคิดพื้นฐานของการบริหารแบบมีส่วนร่วม นักทฤษฎีองค์การมีแนวคิดเรื่อง ทฤษฎีการจูงใจที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้ ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow ' s Motivation Theory. ๑๙๕๔.) มีความเชื่อว่า ๑. มนุษย์ทุกคนมีความต้องการเหมือนกัน トラบใดที่ยังไม่สามารถตอบสนอง ความต้องการได้ ก็เกิดปัญหาความต้องการอยู่ร่ำไป แต่ถ้าความต้องการได้รับการตอบสนอง ก็จะ เลิกสนใจไป ๒. มนุษย์ตอบสนองความต้องการแตกต่างกัน ทางด้านปริมาณความต้องการระดับต่ำ ค่อนข้างมีขอบเขตจำกัด แต่ความต้องการระดับสูงมักจะมีขอบเขตไม่จำกัด

ทฤษฎีการจูงใจของเฮร์เบอร์ก (Herberg ' s Motivation Theory. ๑๙๕๙.)มีความเชื่อว่า ปัจจัยที่จูงใจให้คนทำงานประกอบด้วย ๑. ความสำเร็จในงานที่ทำ ๒. การได้รับการยอมรับยกย่อง นับถือ ๓. ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่นำไปสู่ความสำเร็จ ๔.ลักษณะของงานที่ทำ ๕.ความ รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ๖. ความเจริญเติบโตส่วนบุคคล

การบริหารแบบมีส่วนร่วม สามารถสร้างความรู้สึกที่ดีในการปฏิบัติงาน และการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานทุกระดับได้ใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อ การปฏิบัติงาน และต่อองค์กรได้อย่างเต็มที่ มีผู้คิดระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม อาทิ แบบแผนของการมีส่วนร่วมแบบเหลื่อมล้ำ (Inequity participatory pattern) มี ๓ แบบ

๑. แบบชายขอบ (Marginal participatory pattern) ได้แก่ ร่วมงาน ร่วมมือ สนับสนุน ร่วมแสดงความคิดเห็น แต่ไม่มีอำนาจตัดสินใจ

๒.แบบบางส่วน (Partial participatory pattern) ได้แก่ ริเริ่มงาน ร่วมงาน สนับสนุน ดำเนินงาน แสดงความคิดเห็น และมีอำนาจตัดสินใจบ้าง

๓. แบบเต็มที่ (Full participatory pattern) ได้แก่ ริเริ่มงาน ดำเนินการ สนับสนุน แสดงความคิดเห็น ร่วมงานและกิจกรรมและมีอำนาจตัดสินใจเต็มที่

ขั้นตอนการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ขั้นที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ขั้นที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ขั้นที่ ๓ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ขั้นที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยน พฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

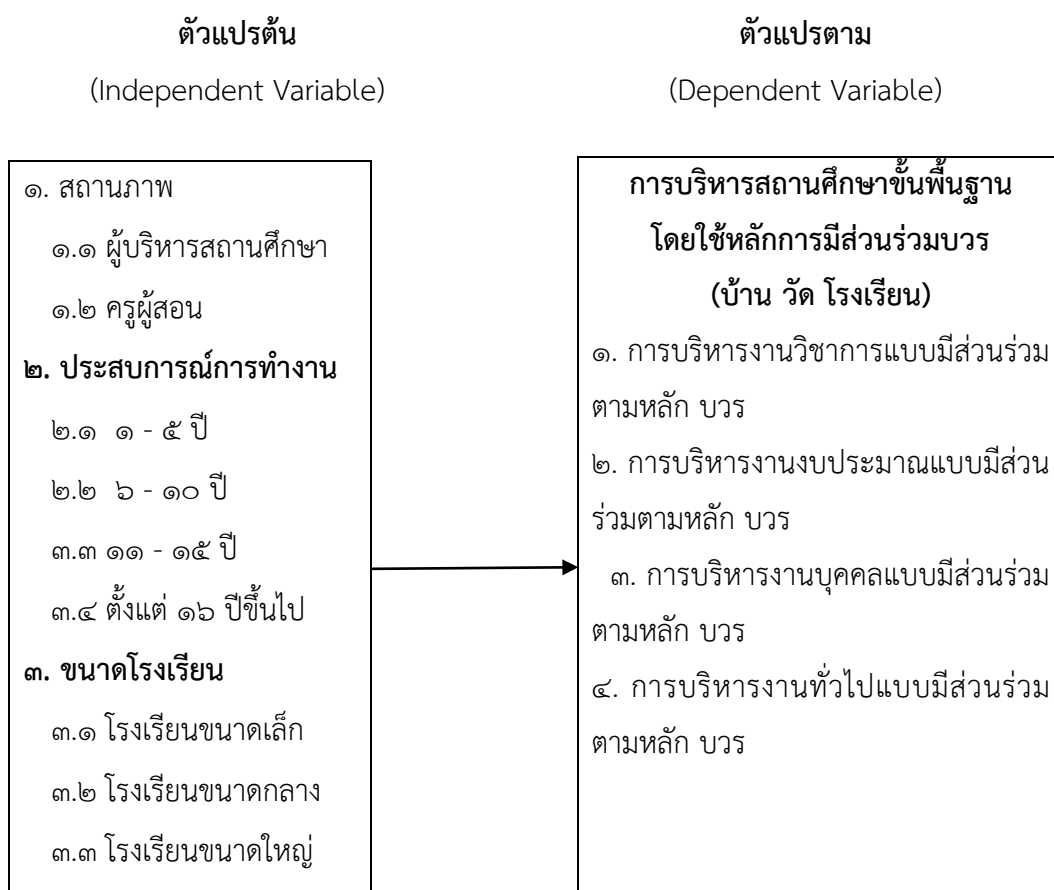
ข้อจำกัดของการมีส่วนร่วม ถึงแม้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะดี แต่การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะนำการบริหาร ในรูปแบบนี้มาใช้ควรระมัดระวัง ถึงข้อจำกัดของการให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ เพราะอาจจะทำให้เกิดกลุ่มอิทธิพลได้ และก่อให้เกิดความขัดแย้งกันในกลุ่ม ผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงถึงผลได้ผลเสีย เช่น ค่าใช้จ่าย เวลา ปัญหา สถานการณ์ การกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กร จึงควร ได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนจะให้กลุ่ม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การบริหารแบบมีส่วนร่วม นั้นนักปราชญ์ทางสังคมศาสตร์ยืนยันว่าเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับชีวิตมนุษย์เฉพาะในสังคมประชาธิปไตย ในการพัฒนางานในองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ แม้แต่สถาบันครอบครัวก็ตาม การมีส่วนร่วมในภาพกว้างจะหมายถึงการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิก ด้วยกัน ระหว่างสมาชิกกับองค์กร ด้วยข้อเท็จจริงและความเชื่อที่ว่างานจะสำเร็จได้ก็ด้วย ความร่วมมือของสมาชิก ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือ แห่งการดำรงชีวิตในสังคมหรือองค์กรเดียวกัน^{๓๔}

^{๓๔} ลำเพย เย็นมนัส, บทความวิชาการเรื่องผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในยุคปฏิรูปการศึกษา (โรงเรียนบ้านขาว (ประชานุเคราะห์), [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://phrakhaoschool.com.>, [๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑].

สรุปได้ว่า การบริหารในยุคปัจจุบัน เป็นการมุ่งเน้น การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเกิดขึ้น โดยการที่ผู้บริหาร ผู้ใต้บังคับบัญชา ชุมชน สังคม องค์กรเอกชน องค์กรภาครัฐ และผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมภาคภูมิใจ ยิ่งผู้บริหารสนับสนุนให้มี การร่วมมือกันเท่าไร ยิ่งเพิ่มพูนอำนาจและความศรัทธาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชามากขึ้นเท่านั้น มากกว่า การที่ผู้บริหารใช้อำนาจหน้าที่ตามลำพัง เพราะว่าผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาต้องทำงานกันเป็นทีม

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยวิธีวิทยาเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) และการวิจัยวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) ทางในการผสมระดับข้อมูลโดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณโดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางสำเร็จรูปของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบง่าย (Sample Random Sampling) ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการผสมในระดับกลยุทธ์ด้วยการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและบันทึกข้อมูลด้วยการบันทึกเสียง และจดบันทึกด้วยตนเอง และส่งแบบสอบถามไปยังผู้ตอบเชิงปริมาณ ผสมในเชิงการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) และด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis) เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว นำข้อมูลเชิงปริมาณมาสังเคราะห์กับข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีการอุปนัยวิธี

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๒๐๓ โรงเรียน

จำแนกตามตัวแปรที่กำหนด ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๙๓ คน ครูผู้สอน จำนวน ๑,๗๖๕ คน รวม ๑,๙๕๘^๑

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ จำนวน ๓๒๒ คน กำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยใช้วิธีการการเก็บแบบสอบถาม โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๐๐ คน และครูผู้สอน จำนวน ๒๒๒ คน รวม ๓๒๒ คน

ตาราง ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร ๑ สถานภาพ ตัวแปร ๒-๓	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
	ผู้บริหาร	ครู	รวม	ผู้บริหาร	ครู	รวม
๒. ประสบการณ์ในการทำงาน						
๒.๑ ตั้งแต่ ๑ - ๕ ปี	๖๔	๔๕๖	๕๒๐	๓๔	๔๑	๗๕
๒.๒ ตั้งแต่ ๖ - ๑๐ ปี	๕๒	๕๑๑	๕๖๓	๒๙	๕๑	๘๐
๒.๓ ตั้งแต่ ๑๑ - ๑๕ ปี	๔๑	๔๐๒	๔๔๓	๒๐	๖๕	๘๕
๒.๔ ตั้งแต่ ๑๖ ปีขึ้นไป	๓๖	๓๙๖	๔๓๒	๑๗	๖๕	๘๒
รวม	๑๙๓	๑,๗๖๕	๑,๙๕๘	๑๐๐	๒๒๒	๓๒๒
๓. ขนาดสถานศึกษา						
๓.๑ ขนาดเล็ก	๙๔	๕๙๖	๖๙๐	๒๕	๙๕	๑๒๐
๓.๒ ขนาดปานกลาง	๙๑	๕๕๘	๖๔๙	๒๐	๙๕	๑๑๕
๓.๓ ขนาดใหญ่	๘	๖๑๑	๖๑๙	๔	๘๓	๘๗
รวม	๑๙๓	๑,๗๕๕	๑,๙๔๘	๔๙	๒๗๓	๓๒๒

^๑ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ,ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา,กลุ่มสารสนเทศ, สืบค้นเมื่อ ๖ กันยายน ๒๕๖๑.

๓.๒.๓ กลุ่มเป้าหมาย ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๕ คน ครูผู้สอน จำนวน ๕ คน รวม ๑๐ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๑ ขั้นปฐมภูมิ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่ทางสถานศึกษาได้จัดทำไว้ เช่น นโยบายของสถานศึกษา พันธกิจ เป้าประสงค์ และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

ขั้นตอนที่ ๒ ขั้นทฤษฎีภูมิ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บข้อมูลแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อได้รับข้อมูล ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ๒ ชนิด คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

๓.๓.๒.๑ แบบสอบถามมี ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ โดยจำแนกเป็นสถานภาพ ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม การบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม และการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า(Rating Scale) ซึ่งมีอยู่ ๕ ระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert's Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายความว่า มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด

๔ หมายความว่า มีการปฏิบัติระดับมาก

๓ หมายความว่า มีการปฏิบัติระดับปานกลาง

๒ หมายความว่า มีการปฏิบัติระดับน้อย

๑ หมายความว่า มีการปฏิบัติระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแนวทางในการการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม การบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม และการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม โดยมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นส่วนตัว

๓.๓.๒.๒ แบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจำนวน ๑๐ คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๕ คน และครูผู้สอน จำนวน ๕ คน ได้สัมภาษณ์แนวทางการหารงานใน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร ๒. ด้านการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร ๓. ด้านการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร ๔. ด้านการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร แบ่งเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแนวทางในการการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ ๑. การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ๒. การบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ๓. การบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม ๔. การบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

๑. หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity Content) ข้อแบบสอบถามโดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงจำนวน ๕ ท่าน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of item Object Congruence : IOC) โดยมีค่าระหว่าง .๐๕ – ๑.๐๐

๒. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ซึ่งมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกตามวิธีการของเพียร์สัน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Item

total correlation) มีค่าระหว่าง .๕๐๒ - .๕๗๘ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นตามวิธีการของ ครอนบัค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า .๗๕ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .๙๗

๓. จัดทำแบบสอบถามให้เป็นฉบับสมบูรณ์แล้วนำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวอย่างจริงต่อไป

๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

๑. ขออนุญาตจากศูนย์บัณฑิตศึกษา ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

๒. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างท่านละ ๑ ชุด ด้วยตนเอง

๓. เก็บรวบรวมแบบสอบถาม จัดระเบียบข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และประมวลผลทางโปรแกรมทางสังคมศาสตร์

๔. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงบูรณาการต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการ ดังนี้

๓.๕.๑ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ

๓.๕.๒ นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding form)

๓.๕.๓ นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้ว ให้คะแนนแต่ละข้อจากอำนาจการจำแนกรายข้อในแบบสอบถามกำหนดไว้ ๕ ระดับให้คะแนนดังนี้

ระดับความคิดเห็นมากที่สุด	กำหนดให้ ๕ คะแนน
ระดับความคิดเห็นมาก	กำหนดให้ ๔ คะแนน
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	กำหนดให้ ๓ คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อย	กำหนดให้ ๒ คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	กำหนดให้ ๑ คะแนน

๓.๕.๔ นำคะแนนไปหาค่าเฉลี่ยแล้วกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ – ๕.๐๐ หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ – ๔.๕๐ หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑ – ๓.๕๐ หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑ – ๒.๕๐ หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๕๐ หมายความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๕.๕ กรณีแบบสอบถามตอนที่ ๓ เป็นแนวทางผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดให้เป็นระเบียบหมวดหมู่ โดยการจัดกลุ่มข้อความหรือประโยค (Grouping) ที่มีลักษณะหรือความหมายเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน และแจกแจงความถี่ และพรรณนาความ โดยวิธีอุปนัยวิธี

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการบันทึกลักษณะของการบรรยาย (Descriptive) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่วิเคราะห์ผลจากการศึกษาผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมเป็นขั้นตอน คือ หลังจากการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาเปลี่ยนแปลงเป็นรหัสตัวเลขบันทึกลงในโปรแกรมการวิจัยทางสถิติ ดังนี้

๓.๖.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๖.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ผู้วิจัยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓.๖.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นวิธีการสรุปข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่สัมผัสได้ หรือมองเห็นเป็นต้น

๓.๖.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ได้แก่การจำแนกข้อมูลออกเป็นหลายๆ (Typological) ในการวิเคราะห์เชิงสถิติและข้อมูลเชิงประจักษ์ของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ ๑.การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร ๒.การบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร ๓.การบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร ๔.การบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร

บทที่ ๔

ผลการวิจัยข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ ๑. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ๒. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม(Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยวิธีวิทยาเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) และการวิจัยวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) ทางในการผสมระดับข้อมูลโดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณจึงได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น ๓ ตอน ดังต่อไปนี้

๔.๑ ผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และข้อมูลแบบสัมภาษณ์

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์และความหมายที่ใช้แทนค่าสถิติในการนำเสนอ ดังนี้

$\bar{x}$ หมายถึง มัชฌิมเลขคณิต หรือผลการปฏิบัติ (mean)

S.D. หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

๔.๑ ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ตามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒๒ คนจำแนกตาม สถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน รายละเอียดดังแสดงไว้ในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพ		
ผู้บริหารสถานศึกษา	๑๐๐	๓๑
ครูผู้สอน	๒๒๒	๖๙
รวม	๓๒๒	๑๐๐
ประสบการณ์การทำงาน		
ต่ำกว่า ๑๐ ปี	๗๕	๒๓
ตั้งแต่ ๖ - ๑๐ ปี	๘๐	๒๔
ตั้งแต่ ๑๑ - ๑๕ ปี	๘๕	๒๗
ตั้งแต่ ๑๖ ปีขึ้นไป	๘๒	๒๖
รวม	๓๒๒	๑๐๐
ขนาดของโรงเรียน		
โรงเรียนขนาดเล็ก	๑๒๐	๔๐
โรงเรียนขนาดกลาง	๑๑๕	๓๖
โรงเรียนขนาดใหญ่	๘๗	๒๔
รวม	๓๒๒	๑๐๐

๔.๒ ผลการวิจัยข้อมูลตามวัตถุประสงค์

๔.๒.๑ ผลการวิจัยข้อมูลรายด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาผลของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยใช้สถิติได้แก่ ผลการปฏิบัติ ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) รายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังแสดงไว้ในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๖

ตารางที่ ๔.๒ แสดงผลการวิจัยข้อมูลการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

(n = ๓๒๒)

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ ที่
๑. ด้านการบริหารงานทั่วไป	๔.๖๐	๑.๔๓	มากที่สุด	๑
๒. ด้านการบริหารงานวิชาการ	๔.๑๐	.๗๑	มาก	๒
๓. ด้านการบริหารงานงบประมาณ	๓.๘๕	๑.๐๒	มาก	๓
๔. ด้านการบริหารงานบุคคล	๓.๗๓	๑.๒๐	มาก	๔
รวมเฉลี่ย	๔.๐๗	๑.๐๗	มาก	

จากตารางที่ ๔.๒ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ พบว่า โดยภาพรวม มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๗ S.D. = ๑.๐๗) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ด้าน และ ระดับมาก ๓ ด้าน โดยด้านที่มีผลการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ($\bar{X}$ = ๔.๖๐, S.D. = ๑.๔๓) รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X}$ = ๔.๑๐, S.D. = .๗๑) และด้านการบริหารงานงบประมาณ ($\bar{X}$ = ๓.๘๕, S.D. = ๑.๐๒) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีผลการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X}$ = ๓.๗๓, S.D. = ๑.๒๐)

ตารางที่ ๔.๓ แสดงผลการปฏิบัติ ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยรวมและรายข้อด้านการบริหารงานทั่วไป

(n = ๓๒๒)

ข้อ	ด้านการบริหารงานทั่วไป	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
๑	การบริการสาธารณะในหน่วยงานของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๘๔	๑.๖๕	มากที่สุด	๑
๒	การรับนักเรียน และการจัดทำสำมะโนผู้เรียน ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๗๗	๑.๔๘	มากที่สุด	๒
๓	การระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษาท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๗๗	๑.๕๔	มากที่สุด	๓
๔	การส่งเสริมงานกิจการนักเรียนท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๗๗	๑.๕๙	มากที่สุด	๔
๕	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาของท่าน มีส่วนร่วมท่านในการบริหารตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๕๘	๑.๓๓	มากที่สุด	๕
๖	การประสานงานทางการศึกษา ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๕๘	๑.๓๘	มากที่สุด	๖
๗	การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๕๗	๑.๔๓	มากที่สุด	๗

ข้อ	ด้านการบริหารงานทั่วไป	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
๘	การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๕๗	๑.๔๘	มากที่สุด	๘
๙	การจัดหาสารสนเทศทางการศึกษา ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๐๖	๑.๒๙	มาก	๙
๑๐	การพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศการศึกษา ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๘๔	๑.๒๑	มาก	๑๐
	รวมเฉลี่ย	๔.๖๐	๑.๔๓	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๓ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม โดยรวม มีผลการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = ๔.๖๐, S.D. = ๑.๔๓) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การบริการสาธารณะในหน่วยงานของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ($\bar{X}$ = ๔.๘๔, S.D. = ๑.๒๑) รองลงมา คือ การรับนักเรียน และการจัดทำสำมะโนผู้เรียน ในสถานศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีระดับเฉลี่ยการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ($\bar{X}$ = ๔.๗๗, S.D. = ๑.๔๘) และลำดับถัดมา ก็คือ การระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}$ = ๔.๗๗, S.D. = ๑.๕๔) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีผลการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมสุด คือ การพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศการศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีผลการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ($\bar{X}$ = ๔.๐๖, S.D. = ๑.๒๑)

ตารางที่ ๔.๔ แสดงผลการปฏิบัติ ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการบริหารสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยรวมและรายข้อด้านการบริหารงานวิชาการ
 (n = ๓๒๒)

ข้อ	ด้านการบริหารงานวิชาการ	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	อันดับ ที่
๑	การประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษาของท่าน ได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๓๓	.๗๒	มาก	๑
๒	การนิเทศการศึกษา ในสถานศึกษาของท่าน ได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๑๖	.๖๐	มาก	๒
๓	ในสถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ท่านเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๑๔	.๕๑	มาก	๓
๔	การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ครอบครัว องค์กร สถาบันอื่น ๆ ที่จัดการศึกษา ท่านเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๑๑	.๕๐	มาก	๔
๕	การวัดผล ประเมินผล ในการศึกษาในสถานศึกษาของท่าน ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๐๕	.๖๗	มาก	๕
๖	การแนะแนวทางในการศึกษาในสถานศึกษาของท่าน ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๐๕	.๖๗	มาก	๖
๗	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม ในสถานศึกษาของท่าน ได้พัฒนาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๐๐	.๖๘	มาก	๗
๘	การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษาของท่าน ได้พัฒนาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๓.๙๖	.๖๖	มาก	๘
รวมเฉลี่ย		๔.๑๐	.๗๑	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการบริหารงาน วิชาการแบบมีส่วนร่วม โดยรวม มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$, S.D. = .๗๑) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการปฏิบัติสูงสุด คือ การประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งแต่ละสถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) โดยมีผลการปฏิบัติมีส่วนร่วมอยู่ที่ระดับ ($\bar{X} = ๔.๓๓$, S.D. = .๗๒) รองลงมา คือ การนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา ได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีผลการปฏิบัติมีส่วนร่วมอยู่ที่ระดับ ($\bar{X} = ๔.๑๖$, S.D. = .๖๐) และต่อมาก็คือในสถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งแต่ละสถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ($\bar{X} = ๔.๑๔$, S.D. = .๕๑) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีผลการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีผลการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ระดับ ($\bar{X} = ๓.๙๖$, S.D. = .๖๖) ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ระดับ มาก

ตารางที่ ๔.๕ แสดงผลการปฏิบัติ ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยรวมและรายข้อด้านการบริหารงานงบประมาณ

(n = ๓๒๒)

ข้อ	ด้านการบริหารงานงบประมาณ	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
๑	การจัดทำและเสนอของบประมาณ ในสถานศึกษาของท่าน ได้เปิดโอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วนร่วม อยู่ในระดับใด	๔.๐๘	.๙๖	มาก	๑
๒	การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษาของท่าน ได้เปิดโอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วนร่วม อยู่ในระดับใด	๓.๙๘	.๙๙	มาก	๒
๓	ในสถานศึกษาของท่าน เปิดโอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม การใช้งบประมาณ อยู่ในระดับใด	๓.๙๖	๑.๐๒	มาก	๓

ข้อ	ด้านการบริหารงานงบประมาณ	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
๔	ในสถานศึกษาของท่าน เปิดโอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วนร่วมในการประเมินผล การใช้งบประมาณ อยู่ในระดับใด	๓.๙๑	๑.๐๒	มาก	๔
๕	การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในสถานศึกษาของท่าน ได้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๓.๘๕	๑.๐๑	มาก	๕
๖	การลงทุนเพื่อการศึกษา ในสถานศึกษาของท่าน ได้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๓.๘๕	๑.๐๔	มาก	๖
๗	ในสถานศึกษาของท่านมีการบริหารพัสดุ และสินทรัพย์ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๓.๗๙	๑.๐๗	มาก	๗
๘	การบริหารการเงินในสถานศึกษาของท่านมีการบริหาร โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๓.๗๕	๑.๑๑	มาก	๘
๙	การบริหารบัญชีในสถานศึกษาของท่านมีการบริหาร โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๓.๕๑	๑.๐๐	มาก	๙
	รวมเฉลี่ย	๓.๘๕	๑.๐๒	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยรวม มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก $\bar{X} = 3.85$, S.D. = 1.02) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการปฏิบัติสูงสุด คือ การจัดทำและเสนอของบประมาณ สถานศึกษา ซึ่งได้มีผลการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .96) รองลงมา คือ การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา ได้เปิดโอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เข้ามามีส่วนร่วมมีผลการปฏิบัติอยู่ที่ระดับ $\bar{X} = 3.98$, S.D. = .99) และในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม การใช้งบประมาณ โดยพบว่ามีการมีส่วนร่วมอยู่

ที่ระดับ ($\bar{X} = ๓.๙๖$, S.D. = ๑.๐๒) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีผลการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานงบประมาณต่ำสุด คือ การบริหารบัญชีในสถานศึกษามีการบริหาร โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) พบว่ามีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๕๑$, S.D. = ๑.๐๐)

ตารางที่ ๔.๖ แสดงผลการปฏิบัติ ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยรวมและรายข้อด้านการบริหารงานบุคคล

(n = ๓๒๒)

ข้อ	ด้านการบริหารงานบุคคล	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
๑	ระบบงานช่วยเหลือนักเรียน ตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๔.๐๔	๑.๑๙	มาก	๑
๒	การวินัย การรักษาวินัย และการลงโทษทางวินัยบุคลากร ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๓.๗๘	๑.๒๐	มาก	๒
๓	การวางแผนอัตรากำลัง ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๓.๗๖	.๙๘	มาก	๓
๔	การจัดตำแหน่งบุคลากรในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๓.๖๒	๑.๐๖	มาก	๔
๕	การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง โอนย้ายตำแหน่งบุคลากร ในสถานศึกษาของท่านท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๓.๖๒	๑.๑๔	มาก	๕
๖	การเสริมสร้างประสิทธิภาพบุคลากรในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๓.๖๐	๑.๑๗	มาก	๖
รวมเฉลี่ย		๓.๗๓	๑.๑๒	มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม โดยรวมมีผลการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด คือ ระบบงานช่วยเหลือนักเรียน ตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน ในสถานศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.12) รองลงมา คือ การวินัย การรักษาวินัย และการลงโทษทางวินัยบุคลากร ในสถานศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เข้ามามีส่วนร่วมโดยมีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย $\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.20) และลำดับถัดมา คือ การวางแผนอัตรากำลัง ในสถานศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย $\bar{X} = 3.76$, S.D. = .58) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีผลการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การเสริมสร้างประสิทธิภาพบุคลากรในสถานศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีผลการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = .42)

๔.๒.๒ ผลการวิจัยแนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

ด้านการบริหารงานวิชาการ ให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนในการวางแผน ส่งเสริมพัฒนา และลงมือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษา การนิเทศการศึกษาในสถานศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ครอบครัว องค์กร สถาบันอื่น ๆ ที่จัดการศึกษา การวัดผล ประเมินผล ในการศึกษาในสถานศึกษา การแนะแนวทางในการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา ถ้าทางผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสอย่างเต็มที่ที่จะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง และจะเป็นการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิดอีกด้วย

ด้านการบริหารงานงบประมาณ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนในการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และลงมือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็น การจัดทำและเสนอของบประมาณ ในสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ตลอดถึงการตรวจสอบ ติดตาม การใช้งบประมาณ การประเมินผล การใช้งบประมาณ จะทำให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทำให้คนในชุมชนไว้วางใจและให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

ด้านการบริหารงานบุคคล ควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนา มีความรู้ความสามารถ เข้าใจซึ่งการมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วนในการคัดเลือกและให้ข้อเสนอแนะงานบุคคล เช่นการบรรจุ สรรหา โยกย้ายบุคลากร การวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และลงมือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นงานระบบงานช่วยเหลือนักเรียน ตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน การวินัย การรักษาวินัย และการลงโทษทางวินัยบุคลากรในสถานศึกษา การวางแผน อัตรากำลังในสถานศึกษา การจัดตำแหน่งบุคลากรในสถานศึกษา การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง โอนย้ายตำแหน่งบุคลากรในสถานศึกษา

ด้านการบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาขอความร่วมมือ ประสานงาน ไปหาผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนา ให้เข้ามาร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในส่วนการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และลงมือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการบริการสาธารณะในหน่วยงาน การรับนักเรียน และการจัดทำสำมะโนผู้เรียนในสถานศึกษา การระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษา การประสานงานทางการศึกษา การประชาสัมพันธ์งานการศึกษาในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา การจัดหาสารสนเทศทางการศึกษา และการพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศการศึกษา และทางด้านงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากนี้ เพราะการที่ชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนนี้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามและยั่งยืน ให้เกิดขึ้น แล้วการพัฒนาก็จะดำเนินไปในแนวทางที่เราได้วางแผนไว้ เกิดประสิทธิภาพตามความต้องการของชุมชน เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันสุนทรภู่ และพอรถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทางโรงเรียนก็จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรแก่พระสงฆ์ โดยการเชิญภาคส่วนปกครองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองเข้ามาร่วมกิจกรรมให้มาก

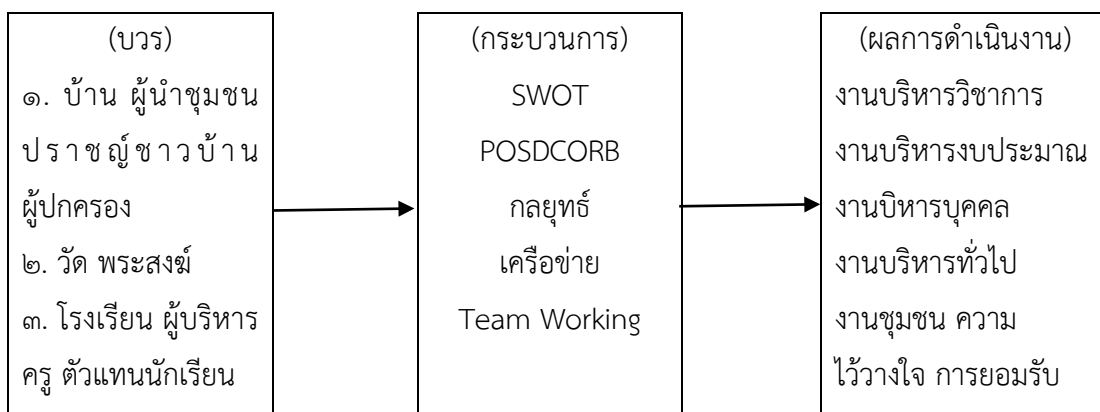
๔.๒.๓ ผลการวิจัยข้อมูลแบบสัมภาษณ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

ด้านการบริหารงานวิชาการ ทางสถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอก มีตัวแทนจากชุมชน ตัวแทนจากองค์กรทางศาสนา และคณะผู้บริหารสถานศึกษา เข้ามาพบปะ พูดคุยปรึกษาหารือกันเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ หลักสูตรท้องถิ่น วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของโรงเรียน พูดคุยถึงความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน และทางโรงเรียนก็ได้ทำความเข้าใจในงานวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นการประกันคุณภาพทางการศึกษา การนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ครอบครัว องค์กร สถาบันอื่น ๆ การวัดผลประเมินผลในการศึกษาในสถานศึกษา การแนะแนวทางการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมในสถานศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา และภาระงานวิชาการด้านอื่น ๆ ทางสถานศึกษาได้ร่วมกันบริหารงานโดยใช้การมีส่วนร่วม บ้าน วัด โรงเรียน เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันลงมือปฏิบัติ และร่วมกันประเมินผลการดำเนินงานผ่านการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในการร่วมมือกันบริหารงาน จึงก่อให้เกิดการยอมรับ การไว้วางใจต่อโรงเรียน

ด้านการบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การจัดทำและเสนอของบประมาณในสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม การใช้งบประมาณในสถานศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา การลงทุนเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์ การบริหารการเงินในสถานศึกษา การบริหารบัญชีในสถานศึกษา สถานศึกษา ได้เปิดโอกาสให้ บ้าน วัด โรงเรียน ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจในการช่วยกันด้านต่าง ๆ ได้ประชุมกันเพื่อเพื่อสอบถามถึงความต้องการของโรงเรียนว่าขาดอะไร อะไรควรจะมีการหามาเติมเต็มได้ ไม่ใช่จะรอแต่งบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการ อันไหนที่ทางคณะกรรมการสถานศึกษาเห็นว่าเร่งด่วนเราก็ร่วมกันจัดการหาทุน ไม่ว่าจะเป็นทุนในการก่อสร้าง หรือทุนทางการศึกษา ทางชุมชนโดยมีวัดเป็นแกนนำ เป็นศูนย์รวมศรัทธาของคนในชุมชน ก็ได้เข้ามาเป็นตัวกลางในการจัดหาเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน เพื่อดำเนินการหาทุนในการช่วยเหลือโรงเรียน ตลอดจนการร่วมกันบริหารติดตามการใช้ทุนและงบประมาณที่ได้รับมา เพื่อจะให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสถานศึกษาของชุมชน

ด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ด้านการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม ภาระงานด้านบุคคลไม่ว่าจะเป็นระบบงานช่วยเหลือนักเรียน ตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน ในสถานศึกษา การวินัย การรักษาวินัย และการลงโทษทางวินัยบุคลากร ในสถานศึกษา การวางแผนอัตรากำลัง ในสถานศึกษา การจัดตำแหน่งบุคลากรในสถานศึกษาของท่าน การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง โอนย้ายตำแหน่งบุคลากรในสถานศึกษา การเสริมสร้างประสิทธิภาพบุคลากรในสถานศึกษา ทางผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักการ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สถานศึกษามีระบบงานช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง มีการให้ครูประจำชั้นออกเยี่ยมบ้านนักเรียนในชั้นเรียนของตนเองให้ครบทุกคน ทุกปีการศึกษา ได้รับรู้และเห็นสภาพจริง และความเป็นอยู่ของนักเรียน และที่สำคัญไปกว่านั้นคือการได้แลกเปลี่ยน พบปะ พูดคุย กับผู้ปกครองของนักเรียนอย่างใกล้ชิด ทำให้ได้ทราบถึงความต้องการ และปัญหาที่แท้จริง ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาค้นพบที่ และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการจัดสรรบุคลากรทางการศึกษา หรือการ โอนย้ายต่าง ๆ ก็ผ่านกระบวนการการคัดกรองที่มีคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นหลัก ในการร่วมกันตัดสินใจในภาระงานของงานบุคคล และร่วมกันรับผิดชอบด้วย

ด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ด้านการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม ภาระงานต่าง ๆ ในการบริหารทั่วไปจะเป็นส่วนงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานวิชาการ งานงบประมาณ และงานบุคคล ซึ่งจะมีภาระงานหลักสำคัญ ๆ เช่นการบริการสาธารณะในหน่วยงาน การรับนักเรียน และการจัดทำสำมะโนผู้เรียนในสถานศึกษา การระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษาการส่งเสริมงานกิจการนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การประสานงานทางการศึกษา การประชาสัมพันธ์งานการศึกษาในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา การจัดหาสารสนเทศทางการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศการศึกษา ทางสถานศึกษาได้บริหารโดยมีวิธีการที่เรียนเชิญบุคคลภายนอกไม่ว่าจะเป็นตัวแทนผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน ประชาชนชาวบ้าน หรือบุคคลที่คนในชุมชนนั้นให้การยอมรับ ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครู ตลอดจนพระสงฆ์ เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา และเวลาทางโรงเรียนมีกิจกรรม ก็จะขอความร่วมมือและเรียนเชิญให้ทางชุมชนประชาสัมพันธ์พร้อมเข้ามาร่วมกิจกรรมตลอด แม้ทางชุมชน ทางวัด มีกิจกรรมงานบุญอะไรก็ตาม ทางโรงเรียนนำโดยผู้บริหาร คณะครู นักเรียน ก็จะออกไปช่วยงาน แม้ทางวัด ทางชุมชนจะไม่ได้ร้องขอมาก็ตาม เช่น งานบุญประจำปีของวัดร่วมกับชุมชน ทางโรงเรียนก็จะนำพาคณะนักเรียนออกไปช่วยทำความสะอาดวัด เตรียมงานต่าง ๆ แม้กระทั่งงานศพ งานพิธีต่าง ๆ ในชุมชน ทางคณะผู้บริหารก็จะส่งตัวแทนจากโรงเรียน ไปเป็นพิธีกรในงาน โดยเป็นการทำด้วยจิตอาสา เป็นต้น

ภาพประกอบ ๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

การบริหารแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) คือ การบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนกับการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น บ้าน คือผู้นำชุมชน หรือบุคคลที่คนในชุมชนนั้น ๆ ให้การยอมรับ หรือ ปราชญ์ชาวบ้าน วัด คือ ผู้แทนองค์กรพระพุทธศาสนา หรือพระสงฆ์ และโรงเรียน คือผู้บริหาร ตัวแทนครู หรือตัวแทนนักเรียน ได้เข้ามาส่วนคิด ร่วมสะท้อนปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย (swot) ร่วมวางแผน และร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันรับผิดชอบ ร่วมกันทำงาน เป็นทีมก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน ผูกมัดและตกลงใจร่วมกัน ในการบริหารงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

๑. การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นการก่อให้เกิดการระดมความคิด ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ซึ่งดีกว่าการคิด และตัดสินใจเพียงคนเดียว

๒. การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นการลดแรงเสียดทานด้านการต่อต้าน และเกิดการยอมรับในตัวผู้บริหารโรงเรียนต่อชุมชนอีกด้วย

๓. การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นการเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดี ซึ่งสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเพิ่มมิติทางมุมมองให้ครอบคลุมทุกด้าน

๔. การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นการทำให้เมื่อมีการตัดสินใจ เป็นการตัดสินใจที่มีคุณภาพ และรอบรอบ ทำให้เกิดความพึงพอใจ และเต็มใจต่อการปฏิบัติงานมากขึ้น

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓” มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม(Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยวิธีวิทยาเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) และการวิจัยวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) ทางในการผสมระดับข้อมูล โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณโดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางสำเร็จรูปของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบง่าย (Sample Random Sampling) ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการผสมในระดับกลยุทธ์ด้วยการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพและบันทึกข้อมูลด้วยการบันทึกเสียง และจดบันทึกด้วยตนเอง และส่งแบบสอบถามไปยังผู้ตอบเชิงปริมาณ ผสมในเชิงการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) และด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis) เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว นำข้อมูลเชิงปริมาณมาสังเคราะห์กับข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีการอุปนัยวิธี โดยการวิจัยในครั้งนี้ มีประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๒๐๓ โรงเรียน จำแนกตามตัวแปรที่กำหนด ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๙๓ คน ครูผู้สอน จำนวน ๑,๗๖๕ คน รวม ๑,๙๕๘ คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ จำนวน ๓๒๒ คน กำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยใช้วิธีการการเก็บแบบสอบถาม โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๐๐ คน และครูผู้สอน จำนวน ๒๒๒ คน รวม ๓๒๒ คน เครื่องมือที่ใช้ในการในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความ

เชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๗๘ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ระดับการปฏิบัติ ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานี เขต ๓” สรุปผลการวิจัย ได้ตามลำดับ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ อภิปรายผล

๕.๑.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต ๓ สรุปผลการวิจัยตาม วัตถุประสงค์ได้ตามลำดับดังนี้

๕.๑.๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เมื่อจำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๒๒ คน ส่วนใหญ่เป็น ครูผู้สอน จำนวน ๒๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙ และเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑

เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการทำงาน อยู่ระหว่าง ๑๑ - ๑๕ ปี จำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗ รองลงมา คือ มีประสบการณ์ในการทำงาน ตั้งแต่ ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖ และลำดับ ถัดมาคือ มีประสบการณ์ในการทำงาน ๖ - ๑๐ ปี จำนวน ๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔ และลำดับ สุดท้าย คือ มีประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า ๑๐ ปี จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓

เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐ รองลงมาคือโรงเรียนขนาด กลาง จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖ และสุดท้ายเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔

๕.๑.๒ ผลวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานี เขต ๓ มีดังนี้

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต ๓ พบว่า โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด ๑ ด้าน

และมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน โดยด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๔.๖๐ รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๔.๑๐ และลำดับถัดมาคือ คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๓.๘๕ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานบุคคล มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๓.๗๓

๕.๑.๓ ผลวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต ๓ รายด้านตามลำดับ มีดังนี้

ลำดับที่ ๑ ด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม โดยรวม มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๔.๖๐ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การบริการสาธารณะในหน่วยงานของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๔.๘๔ รองลงมา คือ การรับนักเรียน และการจัดทำสำมะโนผู้เรียนในสถานศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๔.๗๗ และลำดับถัดมาก็คือ การระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๔.๗๗ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศการศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๔.๐๖

ลำดับที่ ๒ ด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม โดยรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๔.๑๐ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ การประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งแต่ละสถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) โดยมีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ระดับ ๔.๓๓ รองลงมา คือ การนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา ได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ระดับ ๔.๑๖ และต่อมาก็คือในสถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งแต่ละสถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๔.๑๔ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การ

พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ระดับ ๓.๙๖

ลำดับที่ ๓ ด้านการบริหารงานงบประมาณ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๓.๘๕ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ การจัดทำและเสนอของบประมาณ ในสถานศึกษา ซึ่งได้มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วม ๔.๐๘ รองลงมา คือ การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา ได้เปิดโอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เข้ามามีส่วนร่วมมีระดับการปฏิบัติอยู่ที่ระดับ ๓.๙๘ และถัดมาในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม การใช้งบประมาณ โดยพบว่ามีการมีส่วนร่วมอยู่ที่ระดับ ๓.๙๖ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานงบประมาณต่ำสุด คือ การบริหารบัญชีในสถานศึกษามีการบริหาร โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) พบว่ามีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย ๓.๕๑

ลำดับที่ ๔ ด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม โดยรวมมีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากมีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๓.๗๓ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด คือ ระบบงานช่วยเหลือนักเรียน ตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน ในสถานศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๐๔ รองลงมา คือ การวินัย การรักษาวินัย และการลงโทษทางวินัยบุคลากร ในสถานศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เข้ามามีส่วนร่วมโดยมีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย ๓.๗๘ และลำดับถัดมา คือ การวางแผนอัตรากำลัง ในสถานศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย ๓.๗๖ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลต่ำสุด คือ การเสริมสร้างประสิทธิภาพบุคลากรในสถานศึกษา ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ที่ ๓.๙๑

๕.๒ อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต ๓ มีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

๑. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานี เขต ๓

ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า แนวทางการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) คือการที่องค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ บ้าน มีผู้นำชุมชนและผู้ปกครอง วัด มีพระสงฆ์ โรงเรียน มีผู้อำนวยการ และคณะครู นักเรียน มาร่วมกันดำเนินการในการบริหาร การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ในการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา จากการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต ๓ พบว่า มีลักษณะ ของกระบวนการ (Process) การมีส่วนร่วม คือ การมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นตัว หลักในการร่วมกันบริหารสถานศึกษา โดยที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะมาจากตัวแทนของ ผู้นำ ชุมชน ผู้นำทางศาสนา ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนคณะครู ตลอดจนปราชญ์ชาวบ้าน หรือบุคคลที่คน ในชุมชนนั้นให้การยอมรับ เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา มีการประชุมปรึกษาหารือ วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย และความต้องการของโรงเรียน และพูดคุยถึงความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อ โรงเรียน ร่วมกันกำหนดเป้าหมายและแก้ปัญหาต่าง ๆ มีการวางแผนงานใหม่ ๆ เพื่อสร้างความยั่งยืน ในความสัมพันธ์ต่อชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ให้มีความสัมพันธ์เข้าใจกัน เมื่อทางโรงเรียนมีกิจกรรม ก็ ได้ประสานมายังชุมชน มายังวัด เพื่อขอความร่วมมือเข้าไปร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอยู่ตลอด และ เมื่อทางชุมชน และ วัด มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางโรงเรียนก็นำพาคณะผู้บริหาร คณะครู นักเรียน มาร่วมกิจกรรมเช่นกัน แสดงให้เห็นถึงพลวัต (Dynamic) การขับเคลื่อนแนวทางการมีส่วนร่วมการ ยั่งยืน และเป็นการถ้อยที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกอร บุญกว้าง วิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาของชุมชน กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านเหมือดขาว สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต ๑ ที่พบว่ามีกระบวนการมีส่วนร่วม ๖ ประการ คือ ๑.การระดมความคิด (Brainstorming Participation) ๒.การมีส่วนร่วมการวางแผน (Planning Participation) ๓.การมีส่วนร่วมในการลงมือทำ (Taking Action Participation) ๔.การมีส่วนร่วมใน การติดตามประเมินผล (Monitoring Participation) ๕.การมีส่วนร่วมในการร่วมปรับปรุงแก้ไข (Adjust Participation) ๖.การรับผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefits Participation)^๑ และ

^๑ กนกอร บุญกว้าง, “การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาของชุมชน กรณีศึกษา: โรงเรียนบ้านเหมือดขาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต ๑”, วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙): ๒๒๒.

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ **จิณณวัตร ปะโคทั้ง** ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๕ ประการ ได้แก่ การระดมคิด การร่วมวางแผน การร่วมกันลงมือทำการ ร่วมกันติดตามและประเมินผล และการร่วมกัน รับประโยชน์ร่วมกัน^๒ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ฉัตรชัย สิงห์ชัย** วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการบริหาร การศึกษาของโรงเรียนใน เขตคุณภาพกบินทร์บุรี ๗ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษาประถมศึกษา ปราจีนบุรี เขต ๒ พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในเขตคุณภาพกบินทร์บุรี ๗ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต ๒ มีส่วนร่วมต่อการบริหารการศึกษา โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับ มาก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าในปัจจุบันสถานศึกษาต่าง ๆ ได้มี นโยบายเร่งรัด คุณภาพ มีการปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ สถานศึกษายังได้ให้ความสำคัญและตระหนักต่อความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน ในการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ จึงเป็นสาเหตุทำให้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก^๓

ด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการ บริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมโดยรวม มีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งขอบข่ายภาระงานต่าง ๆ ในการบริหารทั่วไปจะเป็นส่วนงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานวิชาการ งานงบประมาณ และงานบุคคล ซึ่งจะมีภาระงานหลักสำคัญ ๆ เช่น การบริการสาธารณะในหน่วยงาน การรับนักเรียน และการจัดทำสำมะโนผู้เรียนในสถานศึกษา การระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การประสานงานทางการศึกษา การประชาสัมพันธ์งานการศึกษาในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา การจัดหา สารสนเทศทางการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ได้ ให้ความสำคัญกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นอย่างมากที่สุด เพราะงาน ส่วนนี้ส่วนใหญ่จะเน้นไปทางด้านสัมพันธ์ชุมชน กิจกรรมทุกอย่างของโรงเรียน ล้วนเป็นกิจกรรมที่ ชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง ทำให้เกิดผลทางกิจกรรมที่เป็นประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เกิดความสัมพันธ์

^๒ จิณณวัตร ปะโคทั้ง, “การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาของชุมชน กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านเหมือด ขาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต ๑”, **วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี** ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙): ๒๒๒.

^๓ ฉัตรชัย สิงห์ชัย, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการบริหารการศึกษา ของโรงเรียนใน เขตคุณภาพกบินทร์บุรี ๗ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต ๒”, [http://www.ptu.ac.th/StudentServe/input/thesis/\[๑\] \[๐๑๐๙๑๗๑๐๓๓๒๕\].pdf](http://www.ptu.ac.th/StudentServe/input/thesis/[๑] [๐๑๐๙๑๗๑๐๓๓๒๕].pdf), [๑๕ มกราคม ๒๕๖๒].

จนกลายเป็นความผูกพันต่อโรงเรียน เพราะทำให้ชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และที่สำคัญไปกว่านั้น เมื่อชุมชน และวัด มีกิจกรรมอะไร ทางโรงเรียนก็จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง แม้จะร้องขอ หรือไม่ก็ตาม ซึ่งก่อให้เกิดคำว่า จิตอาสา ปลุกฝังแก่เด็กนักเรียนอีกด้วย และที่สำคัญไปกว่านั้น กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมนี้ เป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ปัญหาเด็กย้ายไปเรียนในเมืองอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ฤทัยรัตน์ ปัญญาสิม และดวงใจ ชนะสิทธิ** วิจัยเรื่อง การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา พบว่าการบริหารงานที่สอดคล้องกับการทำงาน ในชีวิตจริงงานบางงานไม่สามารถที่จะทำเพียงคนเดียวได้ ความสำเร็จจะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย หลายหน่วยงาน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการทำงานไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่ลงมือปฏิบัติงานโดยตรงยัง สามารถเป็นผู้ที่ให้ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็น ให้ทรัพยากรในการดำเนินงาน เป็นต้น การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมจะให้ความสำคัญในเรื่องของคน และงาน ควบคู่กันไป สถานศึกษาต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป^๔ จึงชี้ให้เห็นว่าการทำงานควรเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเพื่อนที่ร่วมงานกันได้ทราบข้อมูล ข่าวสารความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ร่วมแสดงความคิดเห็น สะท้อนปัญหา และร่วมกันวางแผน และสำคัญที่สุด คือร่วมกันลงมือปฏิบัติเพื่อจะนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ให้เกิดประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นผู้บริหารที่ดีควรตระหนักถึงความสำคัญในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่อความเจริญก้าวหน้าของการศึกษาต่อไป

ด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มาก ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าทางสถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอก มี ตัวแทนจากชุมชน ตัวแทนจากองค์กรทางศาสนา และคณะผู้บริหารสถานศึกษา เข้ามาพบปะ พุดคุยปรึกษาหารือกันเพื่อกำหนดหลักสูตร กำหนดภาระงานทางงานวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นการประกันคุณภาพทางการศึกษา การนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ครอบครัว องค์กร สถาบันอื่น ๆ การวัดผล ประเมินผลในการศึกษาในสถานศึกษา การแนะแนวทางในการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมในสถานศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา และภาระงานวิชาการด้านอื่น ๆ ทางสถานศึกษาได้ร่วมกันบริหารงานโดยใช้การมีส่วนร่วม บ้าน วัด

^๔ ฤทัยรัตน์ ปัญญาสิม และดวงใจ ชนะสิทธิ, “การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา”, วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๐): ๓๐๒.

โรงเรียน เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันลงมือปฏิบัติ และร่วมกันประเมินผลการดำเนินงานผ่านการบริหารในรูปแบบของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก ทำให้ผลระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนถือว่างานวิชาการ เป็นงานหลักงานที่สำคัญถือว่าเป็นหัวใจหลักของโรงเรียน จะต้องมีการกำกับดูแล และบริหารงานอย่างใกล้ชิด เพื่อจะได้ตอบสนองตามความคาดหวังของชุมชนที่คาดหวังต่อผลด้านการเรียนรู้ของ บุตรหลานตนเอง และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ปกครอง สร้างความเชื่อมั่นต่อตัวชุมชน และสร้างมาตรฐานอันดีให้แก่สถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะทำให้สามารถร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและ ขณะนี้เป็นยุคของการปฏิรูปการศึกษา จึงทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษา ทำให้การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนางาน ทางด้านวิชาการ และต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการงานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับ **อุทัย บุญประเสริฐ** ได้กล่าวไว้ว่า การบริการงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มาตรฐานคุณภาพการศึกษา จะปรากฏเด่นชัด เมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จ^๕ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุทธิรา เกษมราช** ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนกลุ่มบางละมุง ๔ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓ ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนกลุ่มบางละมุง ๔ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก^๖

ด้านการบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่า ในภาระงานงบประมาณไม่ว่าจะเป็นการจัดทำและเสนอของบประมาณ ในสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม การใช้งบประมาณในสถานศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา การลงทุนเพื่อการศึกษาใน

^๕ อุทัย บุญประเสริฐ, *การศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการศึกษาในรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๔๐), หน้า ๓๔.

^๖ สุทธิรา เกษมราช, “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนกลุ่มบางละมุง ๔ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา ๒๕๕๙), หน้า ๖๑.

สถานศึกษา การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์ การบริหารการเงินในสถานศึกษา การบริหารบัญชีในสถานศึกษา สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ได้เปิดโอกาสให้ บ้าน วัด โรงเรียน ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจในการช่วยกันด้านต่าง ๆ ได้ประชุมกันเพื่อเพื่อสอบถามถึงความต้องการของโรงเรียนว่าขาดอะไร อะไรควรจะมีการหามาเติมเต็มได้ ไม่ใช่จะรอแต่งบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการ อันไหนที่ทางคณะกรรมการสถานศึกษาเห็นว่าเร่งด่วน เราก็ร่วมกันจัดการหาทุน ไม่ว่าจะเป็นทุนในการก่อสร้าง หรือทุนทางการศึกษา ทางชุมชนโดยมีวัดเป็นแกนนำ เป็นศูนย์รวมศรัทธาของคนในชุมชน ก็ได้เขามาเป็นตัวกลางในการจัดหาเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน เพื่อดำเนินการหาทุนในการช่วยเหลือโรงเรียน ตลอดจนการร่วมกันบริหารจัดการตามการใช้ทุนและงบประมาณที่ได้รับมา เพื่อจะให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสถานศึกษาของตนเอง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการบริหารแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการบริหารโดยเน้นการมีส่วนร่วมเป็นหลัก ก่อให้เกิดการพัฒนาด้านแนวคิด เสริมสร้างและสร้างสรรค์และวัฒนธรรมอันดีงาม อันจะเป็นการนำการบริหารที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย ทั้งนี้แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานส่วนนี้อาจมาจากการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในชุมชน การตัดสินใจและร่วมดำเนินงาน จึงทำให้การปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **กษมล อยู่สุข และคณะ** ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า การมีส่วนร่วมสนับสนุนในการวิจัย การมีส่วนร่วมการบริหารงานงบประมาณ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ได้ระดับการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมประชุมวางแผนกลยุทธ์และให้ความเห็นชอบในการจัดสรรงบประมาณตามแผนปฏิบัติการ^๗

ด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ด้านการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม โดยรวมมีระดับการปฏิบัติระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้ภาระงานด้านบุคคลไม่ว่าจะเป็น ระบบงานช่วยเหลือนักเรียน ตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน ในสถานศึกษา การวินัย การรักษาวินัย และการลงโทษทางวินัยบุคลากร ในสถานศึกษา การวางแผนอัตรากำลัง ในสถานศึกษา การจัดตำแหน่งบุคลากรในสถานศึกษาของท่าน การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง โอนย้าย

^๗ กษมล อยู่สุข และคณะ, “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์”, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๓): ๑๕๙.

ตำแหน่งบุคลากรในสถานศึกษา การเสริมสร้างประสิทธิภาพบุคลากรในสถานศึกษา ทางผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักการ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งจะเห็นได้จากการแต่ละสถานศึกษามีระบบงานช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง มีการให้ครูประจำชั้นออกเยี่ยมบ้านนักเรียนในชั้นเรียนของตนเองให้ครบทุกคน ทุกปีการศึกษา เพื่อจะได้รับรู้และเห็นสภาพจริง และความเป็นอยู่ของนักเรียน และที่สำคัญไปกว่านั้นคือการได้แลกเปลี่ยน พบปะ พูดคุย กับผู้ปกครองของนักเรียนอย่างใกล้ชิด ทำให้ได้ทราบถึงความต้องการ และปัญหาที่แท้จริง ทำให้เกิดการแก้ไข ปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการจัดสรรบุคลากรทางการศึกษา หรือการโอนย้ายต่าง ๆ ก็ผ่านกระบวนการการคัดกรองที่มีคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นหลัก ในการร่วมกันตัดสินใจในภาระงานของงานบุคคล จึงชี้ให้เห็นว่าทางผู้บริหารสถานศึกษาได้เล็งเห็นการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะงานบุคคลเป็นงานที่ต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด อาศัยความคุ้นเคย และอาศัยสภาพจริงในการบริหารดังนั้นจึงส่งผลให้บุคลากรของโรงเรียน เกิดความผูกพันและมีความรู้สึกเป็นผู้ปกครองของนักเรียน และสร้างจิตสำนึกต่อคนในชุมชนว่าทุกคนเป็นเจ้าของโรงเรียนแห่งนี้ร่วมกันและพร้อมที่จะสร้างและพัฒนา รักษาผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับโรงเรียน และสุดท้ายแล้วประโยชน์ส่วนนั้นก็จะตกเป็นของนักเรียน ซึ่งเป็นบุตรหลานของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ **สตีเยอร์ (Steers)** ที่กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานที่แสดงออกมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร มีจุดร่วมที่เหมือนกันของสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กร และเต็มใจที่จะทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ เพื่อปฏิบัติงานให้องค์กร สอดคล้องกับ **เมาเซอร์ (Mauser)** ที่ให้ความหมายความผูกพันต่อองค์กรว่า เป็นความตั้งใจของพนักงานที่จะใช้ความพยายามอย่างมาก เพื่อประโยชน์ขององค์กร เป็นความสามารถที่จะ อยู่กับองค์กรตลอดไปและมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ตลอดจนการยอมรับเป้าหมายและ ค่านิยมขององค์กร^๔

๒. แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

ด้านการบริหารงานวิชาการ ควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนา มีความรู้ความสามารถ เข้าใจซึ่งการมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ให้มาก และผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนในการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และลงมือปฏิบัติ ไม่

^๔ ทับทิม แสงอินทร์, “การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสรวงสุทธาวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี”, การค้นคว้าอิสระสาขาวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙), หน้า ๙๐.

ว่าจะเป็นการประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษา การนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ครอบครัว องค์กร สถาบันอื่น ๆ ที่จัดการศึกษา การวัดผล ประเมินผล ในการศึกษาในสถานศึกษา การแนะแนวทางในการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา ถ้าทางผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสอย่างเต็มที่ที่จะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง และจะเป็นการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิดอีกด้วย

ด้านการบริหารงานงบประมาณ ควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนา มีความรู้ความสามารถ เข้าใจซึ่งการมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ให้มาก และผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนในการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และลงมือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็น การจัดทำและเสนอของบประมาณ ในสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา การตรวจสอบ ติดตาม การใช้งบประมาณ การประเมินผล การใช้งบประมาณ อยู่ในระดับใดการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา การลงทุนเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์ การบริหารการเงินในสถานศึกษา การบริหารบัญชีในสถานศึกษา ซึ่งถ้าผู้บริหารเปิดโอกาสให้บริหารแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) จะทำให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทำให้คนในชุมชนไว้วางใจและให้ความร่วมมือ ในเวลาที่เราต้องการระดมทุนด้านงบประมาณอย่างเต็มที่

ด้านการบริหารงานบุคคล ควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนา มีความรู้ความสามารถ เข้าใจซึ่งการมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ให้มาก และผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนในการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และลงมือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นงานระบบงานช่วยเหลือนักเรียน ตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน การวินัย การรักษาวินัย และการลงโทษทางวินัยบุคลากรในสถานศึกษา การวางแผนอัตรากำลังในสถานศึกษา การจัดตำแหน่งบุคลากรในสถานศึกษา การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง โอนย้ายตำแหน่งบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนการเสริมสร้างประสิทธิภาพบุคลากรในสถานศึกษา ให้ชุมชนเข้ามาเป็นส่วนในการบริหาร เป็นการให้ความสำคัญกับชุมชน ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของสถานศึกษาด้วย จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มากยิ่งขึ้น

ด้านการบริหารงานทั่วไป ควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนา มีความรู้ความสามารถ เข้าใจซึ่งการมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ให้มาก และผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนในการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และลงมือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการบริการสาธารณะในหน่วยงาน การรับนักเรียน และการจัดทำสำมะโนผู้เรียนในสถานศึกษา การระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน คณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษา การประสานงานทางการศึกษา การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา การจัดหาสารสนเทศทางการศึกษา และการพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศการศึกษา และทางด้านงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากนี้ ยิ่งเปิดกว้าง มากเท่าไร การมีส่วนร่วมก็มากยิ่งขึ้น ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์กับโรงเรียน และนักเรียนมากขึ้น เพราะการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนนี้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามและ ยั่งยืน ให้เกิดขึ้น แล้วการพัฒนางานก็จะดำเนินไปในแนวทางที่เราได้วางแผนไว้ เกิดประสิทธิภาพตาม ความต้องการของชุมชน

๓. สรุปผลการสังเคราะห์ข้อมูลปริมาณและข้อมูลคุณภาพจากการวิจัย

การมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ พบว่า อยู่ในระดับมาก ก็เพราะว่า กระบวนการ (Process) การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาจะออกมาในรูปแบบ การมีคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นตัวหลักที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการร่วมกันบริหารสถานศึกษา และ เป็นตัวกลางที่คอยเชื่อมสัมพันธ์ระหว่าง ๓ เสาหลัก คือ บ้าน วัด โรงเรียน โดยที่คณะกรรมการ สถานศึกษาจะมาจากตัวแทนของ ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนคณะครู ตลอดจนปราชญ์ชาวบ้าน หรือบุคคลที่คนในชุมชนนั้นให้การยอมรับ เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการ สถานศึกษา มีการประชุมปรึกษาหารือ วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย และความต้องการของโรงเรียน และ พูดยุติถึงความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน ร่วมกันกำหนดเป้าหมายและแก้ปัญหาต่าง ๆ มีการ วางแผนงานใหม่ ๆ เพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ต่อชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ให้มี ความสัมพันธ์เข้าใจกัน เกิดความสัมพันธ์จนกลายเป็นความผูกพันต่อโรงเรียน เพราะทำให้ชุมชนมี ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และที่สำคัญไปกว่านั้น เมื่อชุมชน และวัด มีกิจกรรมอะไร ทางโรงเรียนก็จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง แม้จะร้องขอ หรือไม่ก็ตาม ซึ่งก่อให้เกิดคำว่า จิตอาสา ปลุกฝัง แก่เด็กนักเรียนอีกด้วย และที่สำคัญไปกว่านั้นกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมนี้ เป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ปัญหาเด็กย้ายไปเรียนในเมืองอีกด้วย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต ๓ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) สถาบันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรณรงค์ ส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น บ้าน วัด โรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมพัฒนา ในสถานศึกษาในด้านงานบุคคล งานงบประมาณ และงานวิชาการมากกว่านี้

๒) ควรมีกิจกรรมที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างความสัมพันธ์เชิงประจักษ์ชัดเจน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการเข้ามามีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน ในการบริหารการศึกษาแก่บุคลากรในเขตพื้นที่การศึกษา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑) ในการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) จะต้องมีการปรับปรุงหรือประยุกต์รูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สามารถยืดหยุ่น หรือเพิ่มเติมไปตามสถานการณ์ได้ตามความเหมาะสมแต่ละสถานศึกษา

๒) ในการจะนำผลการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ก็ต้องคำนึงถึงการมีขอบเขตในการมีส่วนร่วม ต้องสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ให้ดี จึงจะไม่เกิดปัญหาการก้าวก่ายหน้าทีของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ๆ

๕.๓.๓. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

๑) ควรศึกษาวิจัยการนำเอาหลักการมีส่วนร่วมอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาตามภาระงานทั้ง ๔ ด้าน

๒) ควรศึกษาวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาที่มีลักษณะโครงสร้างที่แตกต่างกันบ้างเพื่อหาความแตกต่าง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลวิทยานิพนธ์

(๑) หนังสือ:

กระทรวงศึกษาธิการ. การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร. กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๗.

ภาวนิดา ชาราศรีวิสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร. หลักและทฤษฎีบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

เยาวภา ประคองศิลป์. จำเป็นจริงหรือกับการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙.

วันชัย วัฒนศัพท์. การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร. กองวิสาหกิจชุมชน กรมสวัสดิการแรงงาน กระทรวงแรงงาน. กรุงเทพมหานคร: มปป, ๒๕๕๖.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: cursa, ๒๕๕๓.

สุเมธ ตันติเวชกุล. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: มปป, ๒๕๓๖.

อริยา พรหมสุภา. บวร บ้าน วัด โรงเรียน องค์การแห่งการเรียนรู้ในชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี, ๒๕๕๘.

อุทัย บุญประเสริฐ. การศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการศึกษาในรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐.

(๒) วิทยานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

กัญญาณัฐ จงมีสุข. “รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการจัดวางระบบการควบคุมภายในของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

กานต์พิชชา ทองเถาว์. “บทความวิจัยแนวทางการพัฒนาชุมชนแบบ บวร ของชุมชนบ้านเปื่อย อำเภอลืออำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

ชมภู พรหนองแสน. “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ทับทิม แสงอินทร์. “การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสรวงสุทธาวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี”.

การค้นคว้าอิสระสาขาวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙.

นฤมล นิลกรรม. “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในกลุ่ม สหวิทยาเขต ท่าศาลา-นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการ**

บริหารจัดการคณะสงฆ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๕๙.

นลินรัตน์ ภาโอภาส. “การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์**

มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

นิลเนตร รัตนพันธุ์. “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็ก

เล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. บัณฑิต

วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พชรภรณ์ สิงห์สุรี. “การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด

ระยอง จังหวัดบุรี ทรายาด”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร**

การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๘.

พัชรี มั่นสนธิ. “การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการ**

บริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๖๐.

พินิจา โนนทิง. “แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษาของศูนย์

พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลหนองตม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์พุทธ**

ศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๕๙.

สมปอง ขวัญพุทธ. “รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของสถานีดารวจภูธรใน

จังหวัดนครสวรรค์”. **ดุขนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขนิบัณฑิต การบริหารจัดการคณะสงฆ์**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

สุทธิรา เกษมราช. “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนกลุ่มบางละมุง ๔ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต ๓”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙.

สุพจน์ ดีสุข, “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

สุพัตรา มัชบรรดิษ. “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษา ตามหลักสาราณียธรรม ๖ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

อริศรา อุ่มสิน. “การศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๖๐.

(๓) รายงานการวิจัย

จรี วิจิตรวาทการและคณะ. “โครงการเครือข่ายติดตามศึกษาการพัฒนาราชการ”. **รายงานการวิจัย**. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๕๘.

(๔) บทความ:

กมล อยู่สุข และคณะ. “รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**”. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๗): ๑๕๙.

กนกอร บุญกว้าง. “การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาของชุมชน กรณีศึกษา: โรงเรียนบ้านเหมือดขาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต ๑”. **วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี** ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙): ๒๒๒.

จิณณวัตร ปะโคทั้ง. “การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาของชุมชน กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านเหมือดขาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต ๑”. **วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี** ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙): ๒๒๒.

ยุรธ จีนา และรณิศา จีนา. “บวรสันติสุข : รูปแบบการมีส่วนร่วม บ้าน วัด โรงเรียน ในการส่งเสริม
คุณธรรมค่านิยม ๑๒ ประการ จังหวัดเชียงใหม่”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๖ (ฉบับพิเศษ): ๕๑.

ฤทัยรัตน์ ปัญญาธิม และดวงใจ ชนะสิทธิ. “การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการ
บริหารสถานศึกษา”. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม –
มิถุนายน ๒๕๖๐): ๓๐๒.

สุนทร สายคำ. “ภาวะผู้นำของผู้บริหารในมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชา”. วารสารสถาบันวิจัยพินล
ธรรม. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐): ๒๔.

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ฉัตรชัย สิงห์ชัย. “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการบริหารการศึกษา
ของโรงเรียนใน เขตคุณภาพกบินทร์บุรี ๗ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษา
ประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต ๒”. [http://www.ptu.ac.th/StudentServe/input/thesis/\[๑\]๐๑๐๔๑๗๑๐๓๓๒๕\].pdf..](http://www.ptu.ac.th/StudentServe/input/thesis/[๑]๐๑๐๔๑๗๑๐๓๓๒๕].pdf..) [๑๕ มกราคม ๒๕๖๒].

ชัยวัฒน์ สุริยชัย. “บวร บ้าน วัด โรงเรียน สร้างชีวิตจิตใจให้เข้มแข็งมีพลังสร้างสรรค์ ด้วยความรู้
สติปัญญาและความจริง”. สยามรัฐ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://siamrath.co.th.>
[๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑].

ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร และคณะ. กระบวนการประชาสังคมบวรหลักในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน.
การประชุมวิชาการระดับชาติสหวิชาการเอเชียอาคเนย์ ๒๕๕๙ ครั้งที่ ๓. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <http://www.sau.ac.th.> [๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๑].

ลำเพย เย็นมนัส. บทความวิชาการเรื่องผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในยุค
ปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนบ้านขาว ประชาณุเคราะห์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://phrakhaoschool.com..> [๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑].

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
๒๕๕๘. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.m-society.go.th.> [๖ กันยายน ๒๕๖๑].

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Primary Sources

Harria ednward matnew. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในเมืองนามิเบีย
กับชุมชน. Dissertation Abstract International, 1998.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
เครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต ๓

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม

เอกสารชุดนี้เป็นแบบสอบถาม เพื่อทำการวิจัยตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นตามแบบสอบถามนี้ การตอบคำถามในแบบสอบถามครั้งนี้จะถูกนำไปใช้ในการศึกษาวิจัย เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริงและตามความคิดเห็นของท่าน ขอความร่วมมือจากท่านกรอกข้อมูลแสดงความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ จำนวน ๑ ชุด ในแบบสอบถามชุดนี้ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ตรงกับความเห็นของท่านและระบุข้อคิดเห็นเพิ่มเติม หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดีและขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

๑. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ ประเด็นปัญหาที่พบและสิ่งที่ควรปรับปรุง

(พระพุทธิพงษ์ วิสารโท/สงวนนาม)

ผู้วิจัย

ส่วนที่ ๑. ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

๑. สถานภาพ

- ☐ ผู้บริหารสถานศึกษา ☐ ครูผู้สอน

๒. ประสบการณ์การทำงาน

- ☐ ๑ - ๕ ปี ☐ ๖ - ๑๐ ปี
☐ ๑๑ - ๑๕ ปี ☐ มากกว่า ๑๖ ปีขึ้นไป

๓. ขนาดของโรงเรียน

- ☐ โรงเรียนขนาดเล็ก
☐ โรงเรียนขนาดกลาง
☐ โรงเรียนขนาดใหญ่

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

๕ = มากที่สุด ๔ = มาก ๓ = ปานกลาง ๒ = น้อย ๑ = น้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	๕	๔	๓	๒	๑
ก. ด้านบริหารงานวิชาการ					
๑. การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษาของท่าน ได้พัฒนาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๒. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม ในสถานศึกษาของท่าน ได้พัฒนาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๓. การวัดผล ประเมินผล ในสถานศึกษาของท่าน ได้บริหาร โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๔. การนิเทศการศึกษา ในสถานศึกษาของท่าน ได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	๕	๔	๓	๒	๑
๕. การแนะแนวทางในการศึกษาในสถานศึกษาของท่าน ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๖. การประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษาของท่าน ได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๗. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการในชุมชน ครอบครัว สถาบันอื่น ๆ ที่จัดการศึกษาท่านเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๘. ในสถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ท่านเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
ข. ด้านบริหารงานงบประมาณ					
๙. การจัดทำและเสนอของบประมาณ ในสถานศึกษาของท่าน ได้เปิดโอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วนร่วม อยู่ในระดับใด					
๑๐. การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษาของท่าน ได้เปิดโอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วนร่วม อยู่ในระดับใด					
๑๑. ในสถานศึกษาของท่าน เปิดโอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม การใช้งบประมาณ อยู่ในระดับใด					
๑๒. ในสถานศึกษาของท่าน เปิดโอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วนร่วมในการประเมินผล การใช้งบประมาณ อยู่ในระดับใด					
๑๓. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในสถานศึกษาของท่าน ได้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๑๔. การลงทุนเพื่อการศึกษา ในสถานศึกษาของท่าน ได้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	๕	๔	๓	๒	๑
๑๕. ในสถานศึกษาของท่านมีการบริหารพัสดุ และสินทรัพย์ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๑๖. การบริหารการเงินในสถานศึกษาของท่านมีการบริหาร โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๑๗. การบริหารบัญชีในสถานศึกษาของท่านมีการบริหาร โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
ค. ด้านบริหารงานบุคคล					
๑๘. การวางแผนอัตรากำลัง ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๑๙. การจัดตำแหน่งบุคลากรในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๒๐. การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง โอนย้ายตำแหน่งบุคลากร ในสถานศึกษาของท่านท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๒๑. การเสริมสร้างประสิทธิภาพบุคลากรในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๒๒. การวินัย การรักษาวินัย และการลงโทษทางวินัย บุคลากร ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๒๓. ระบบงานช่วยเหลือนักเรียน ตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	๕	๔	๓	๒	๑
ง. ด้านบริหารงานทั่วไป					
๒๔. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาของท่าน มีส่วนร่วมท่านในการบริหารตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๒๕. การจัดหาสารสนเทศทางการศึกษา ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๒๖. การพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศการศึกษา ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๒๗. การประสานงานทางการศึกษา ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๒๘. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๒๙. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๓๐. การรับนักเรียน และการจัดทำสำมะโนผู้เรียน ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๓๑. การระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษาท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๓๒. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียนท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					
๓๓. การบริการสาธารณะในหน่วยงานของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด					

ตอนที่ ๓ สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และปัญหาที่พบ สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑. การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. การบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. การบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔. การบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ท่านกรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต ๓

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

เอกสารชุดนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อทำการวิจัยตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นตามแบบสัมภาษณ์นี้ การตอบคำถามในแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้จะถูกนำไปใช้ในการศึกษาวิจัย เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์ตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริงและตามความคิดเห็นของท่าน ขอความร่วมมือจากท่าน ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ จำนวน ๑ ชุด ในแบบสัมภาษณ์ชุดนี้ ที่ตรงกับความเห็นของท่าน หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

๑. แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ สถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

(พระพุทธิพงษ์ วิสารโท/สงวนนาม)

ผู้วิจัย/ผู้สัมภาษณ์

ส่วนที่ ๑. ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

๑. สถานภาพ

- ☐ ผู้บริหารสถานศึกษา ☐ ครูผู้สอน

๒. ประสบการณ์การทำงาน

- ☐ ๑ - ๕ ปี ☐ ๖ - ๑๐ ปี
☐ ๑๑ - ๑๕ ปี ☐ มากกว่า ๑๖ ปีขึ้นไป

๓. ขนาดของโรงเรียน

- ☐ โรงเรียนขนาดเล็ก
☐ โรงเรียนขนาดกลาง
☐ โรงเรียนขนาดใหญ่

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ข้อเสนอแนะ และปัญหาที่พบ สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑. การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. การบริหารงานงบประมาณแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. การบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔. การบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ท่านกรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์นี้

ภาคผนวก ข.

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย (IOC)

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

๑. พระครูสุธีศัมภีรญาณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. : (ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมทางพุทธศาสนา)

ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำสาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น

วุฒิการศึกษา : ป.ธ. ๖, ป.ว.ด., พ.ธ.บ.(ภาษาไทย), M.A.(iing),
Ph.D.(Pali & Bud)

๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระศักดิ์ บึงมูม : (ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา)

ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำสาขาพุทธบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น

วุฒิการศึกษา : กศ.บ.(ภาษาไทย), กษ.ม.(จิตวิทยาการให้คำปรึกษา),
ปร.ด.(บริหารการศึกษา)

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนี จรุงศิริวัฒน์ : (ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย)

ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

วุฒิการศึกษา : ศษ.บ. (ประถมศึกษา), คม. (การประถมศึกษา),
Ed.D.(Faculty of Education. Deakin)

๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส : (ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา)

ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำสาขาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

วุฒิการศึกษา : พ.ธ.บ.(สังคมศึกษา), Ph.D.(Education), M.A.(Education:
NON-Formal Education, Education Administration
and Guidance Psychology), P.G.Dip in Journalism.

๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ สุวรรณธาดา : (ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา)

ตำแหน่ง : ประธานหลักสูตรคณะครุศาสตร์ สาขาวิชา
การสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

วุฒิการศึกษา : กศ.บ. (ภาษาไทย), กศ.ม. (การสอนภาษาไทย),
ปร.ด. (ภาษาไทย)

ภาคผนวก ค.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย (IOC)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๖๖

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว ๕๗

วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน/เจริญพร พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ, ผศ.ดร.

ด้วย พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (สงวนนาม) รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๑๙ นิสิตหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยมี ดร.สุนทร สายคำ และ พระครูสโมธานเขตคณารักษ์, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๖๖

พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (นิสิต) โทร. ๐๙๘ ๖๐๙ ๗๙๐๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว ๕๗

วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.ธีระศักดิ์ บึงมุ่ม

ด้วย พระพุทธิพงษ์ วีสารโท (สงวนนาม) รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๑๙ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้
หลักการมีส่วนร่วม บวร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยมี ดร.สุนทร
สายคำ และ พระครูสุโมธานเขตคนารักษ์, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการ
ควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความ
อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

Car. or. ธีระศักดิ์ บึงมุ่ม

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๒๖

พระพุทธิพงษ์ วีสารโท (นิสิต) โทร. ๐๙๘ ๖๐๙ ๗๙๐๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว ๕๗

วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน/เจริญพร รศ.(พิเศษ) ดร.รัชนี จรุงศิริวัฒน์

ด้วย พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (สงวนนาม) รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๑๙ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้
หลักการมีส่วนร่วม บวร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยมี ดร.สุนทร
สายคำ และ พระครูสโมธานเขตคณารักษ์, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการ
ควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความ
อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๒๖

พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (นิสิต) โทร. ๐๙๘ ๖๐๙ ๗๙๐๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

โทร. ๐๔๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว ๕๗

วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.ประยูร แสงใส

ด้วย พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (สงวนนาม) รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๑๙ นิสิตหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยมี ดร.สุนทร สายคำ และ พระครูสุโมธานเขตคณารักษ์, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

การขอเรื่องนี้ขอแล้ว
เมื่อได้รับทราบขอเรียนถามว่ากรณีนี้ไม่เก็บค่าธรรมเนียม

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา โทร. ๐๔๒ ๕๕๒ ๖๔๒๖

พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (นิสิต) โทร. ๐๔๘ ๖๐๙ ๗๙๐๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว ๕๗

วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.พรสวรรค์ สุวรรณธาดา

ด้วย พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (สงวนนาม) รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๑๙ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้
หลักการมีส่วนร่วม บวร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยมี ดร.สุนทร
สายคำ และ พระครูสุโมธานเขตคณารักษ์, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการ
ควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความ
อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๒๖

พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (นิสิต) โทร. ๐๙๘ ๖๐๙ ๗๙๐๙

ภาคผนวก ง.

ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC

ค่าความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC : Index of Concurrence)

เรื่อง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

ข้อ	สถานภาพ	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๑.ตำแหน่งหน้าที่									
๑.๑ ผู้บริหารสถานศึกษา		๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๑.๒ ครูผู้สอน		๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๒.ประสบการณ์การทำงาน									
๒.๑ ๑ - ๕ ปี		๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๒.๒ ๖ - ๑๐ ปี		๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๒.๓ ๑๑ - ๑๕ ปี		๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๒.๔ ตั้งแต่ ๑๖ ปีขึ้นไป		๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๓. ขนาดของโรงเรียน									
๓.๑ โรงเรียนขนาดเล็ก		๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๓.๒ โรงเรียนขนาดกลาง		๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๓.๓ โรงเรียนขนาดใหญ่		๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๑. ด้านการบริหารงานวิชาการ									
๑	การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษาของท่าน ได้พัฒนาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๒	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมในสถานศึกษาของท่าน ได้พัฒนาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๓	การวัดผล ประเมินผล ในสถานศึกษาของท่าน ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๔	การนิเทศการศึกษา ในสถานศึกษาของท่าน ได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๕	การแนะแนวทางในการศึกษาในสถานศึกษาของท่าน ได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้
๖	การประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษาของท่าน ได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ได้

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๑. ด้านการบริหารงานวิชาการ									
๗	การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการใน ชุมชน ครอบครัว สถาบันอื่น ๆ ที่ จัดการศึกษาท่านเปิดโอกาสให้มี ส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๘	ในสถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตร ท้องถิ่น ท่านเปิดโอกาสให้มีส่วน ร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๒. ด้านการบริหารงานงบประมาณ									
๑	การจัดทำและเสนอขอของบประมาณ ใสถานศึกษาของท่าน ได้เปิด โอกาสให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วนร่วม อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๒	การจัดสรรงบประมาณใน สถานศึกษาของท่าน ได้เปิดโอกาส ให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วน ร่วม อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๓	ในสถานศึกษาของท่าน เปิดโอกาส ให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วน ร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม การ ใช้งบประมาณ อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๒. ด้านการบริหารงานงบประมาณ									
๔	ในสถานศึกษาของท่าน เปิดโอกาส ให้ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) มีส่วน ร่วมในการประเมินผล การใช้ งบประมาณ อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๕	การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในสถานศึกษาของท่าน ได้มีส่วน ร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๖	การลงทุนเพื่อการศึกษา ใน สถานศึกษาของท่าน ได้มีส่วนร่วม ตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๗	ในสถานศึกษาของท่านมีการ บริหารพัสดุ และสินทรัพย์ โดยใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๘	การบริหารการเงินในสถานศึกษา ของท่านมีการบริหาร โดยใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๙	การบริหารบัญชีในสถานศึกษาของ ท่านมีการบริหาร โดยใช้หลักการมี ส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	นำไปใช้ ได้

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปล ผล
๓. ด้านการบริหารงานบุคคล									
๑	การวางแผนอัตรากำลัง ใน สถานศึกษาของท่าน ท่านได้ บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ใน ระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๒	การจัดตำแหน่งบุคลากรใน สถานศึกษาของท่าน ท่านได้ บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ใน ระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๓	การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง โอนย้ายตำแหน่งบุคลากรใน สถานศึกษาของท่านท่านได้บริหาร โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๔	การเสริมสร้างประสิทธิภาพ บุคลากรในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วน ร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๕	การวินัย การรักษาวินัย และการ ลงโทษทางวินัยบุคลากร ใน สถานศึกษาของท่าน ท่านได้ บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ใน ระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๖	ระบบงานช่วยเหลือนักเรียน ตรวจ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปล ผล
๓. ด้านการบริหารงานบุคคล									
	เยี่ยมบ้านนักเรียน ในสถานศึกษา ของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด								ได้

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปล ผล
๔. ด้านการบริหารงานทั่วไป									
๑	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน สถานศึกษาของท่าน มี ส่วนร่วมท่านในการบริหารตาม หลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๒	การจัดหาสารสนเทศทางการศึกษา ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วน ร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๓	การพัฒนาระบบเครือข่าย สารสนเทศการศึกษา ท่านได้ บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ใน ระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๔	การประสานงานทางการศึกษา ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วน ร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้

ข้อ	การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)	ผู้เชี่ยวชาญ					สรุปผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปล ผล
๔. ด้านการบริหารงานทั่วไป									
๕	การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ในสถานศึกษาของท่าน ท่านได้ บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ใน ระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๖	การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ใน สถานศึกษาของท่าน ท่านได้ บริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ใน ระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๗	การรับนักเรียน และการจัดทำสำ มะโนผู้เรียน ในสถานศึกษาของ ท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการ มีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๘	การระดมทรัพยากรในการจัด การศึกษาท่านได้บริหารโดย ใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๙	การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน ท่านได้บริหารโดยใช้หลักการมีส่วน ร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้
๑๐	การบริการสาธารณะในหน่วยงาน ของท่าน ท่านได้บริหารโดยใช้ หลักการมีส่วนร่วม บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อยู่ในระดับใด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	นำไปใช้ ได้

ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง ๐.๘๐ - ๑.๐๐

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม (Reliability)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	33	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	33	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items	
.978	33	

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ข้อ1	52.70	418.493	.847	.977
ข้อ2	52.47	409.292	.845	.977
ข้อ3	52.50	419.155	.614	.978
ข้อ4	52.47	422.602	.531	.978
ข้อ5	52.53	409.637	.893	.977
ข้อ6	52.63	424.309	.551	.978
ข้อ7	52.57	414.461	.854	.977

ข้อ8	52.73	423.375	.753	.978
ข้อ9	52.67	416.713	.899	.977
ข้อ10	52.63	423.137	.502	.978
ข้อ11	52.50	423.017	.567	.978
ข้อ12	52.60	415.697	.758	.977
ข้อ13	52.60	420.317	.593	.978
ข้อ14	52.57	409.978	.890	.977
ข้อ15	52.57	416.047	.794	.977
ข้อ16	52.73	425.789	.764	.978
ข้อ17	52.47	409.292	.845	.977
ข้อ18	52.50	419.155	.614	.978
ข้อ19	52.53	422.464	.595	.978
ข้อ20	52.53	409.637	.893	.977
ข้อ21	52.63	419.964	.668	.978
ข้อ22	52.47	409.292	.845	.977
ข้อ23	52.50	419.155	.614	.978
ข้อ24	52.63	421.826	.596	.978
ข้อ25	52.50	410.466	.812	.977
ข้อ26	52.47	408.602	.823	.977
ข้อ27	52.47	409.844	.786	.977
ข้อ28	52.53	411.223	.841	.977
ข้อ29	52.57	418.806	.638	.978
ข้อ30	52.50	421.362	.538	.978
ข้อ31	52.57	414.806	.779	.977
ข้อ32	52.60	414.800	.854	.977
ข้อ33	52.43	411.564	.733	.978

โดยสรุปมีค่าอำนาจจำแนก (Corrected Item-Total Correlation) ระหว่าง .502 - .978

ภาคผนวก จ.

หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๕๙

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๓๒๒ ชุด

๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑๕ ชุด

ด้วย พระพุทธิพงษ์ วิสารโท (สงวนนาม) รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๑๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บวร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต ๓ โดยมี ดร.สุนทร สายคำ และ พระครูสุโมธานเขตคณารักษ์, ดร. เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเจริญพร มาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามบุคลากรในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออโนทนาขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๒๖

พระพุทธิพงษ์ วิสารโท(นิสิต) โทร. ๐๙๘ ๖๐๙ ๗๙๐๙

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	: พระพุทธิพงษ์ ฉายา วิสารโท นามสกุล สงวนนาม
วัน เดือน ปีเกิด	: ๒ พฤษภาคม ๒๕๓๓
ภูมิลำเนาที่เกิด	: บ้านหนองแคน ตำบลหนองหลัก อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี
การศึกษา	: ประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านหนองหลัก อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี มัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนหนองหานวิทยา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
อุปสมบท	: ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓
ตำแหน่ง	: เลขานุการเจ้าคณะตำบลพังงู เขต ๑
ปีที่เข้าศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๖๐
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: ปีการศึกษา ๒๕๖๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	๘๑ หมู่ที่ ๑ วัดโพธิ์ชัย บ้านพังงู ตำบลพังงู อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ๔๑๑๓๐ เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๒-๗๓๙-๔๖๓-๙